

# מנורה חברה לביטוח בע"מ

## דוח תקופתי לשנת 2003

### תוכן העניינים

#### עמוד

2 - 14

דוח הדירקטוריון

15

דוח רואי החשבון המבקרים

16 - 65

דוחות כספיים

66 - 74

פרטים נוספים על התאגיד

75 - 77

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

## מנורה חברה לביטוח בע"מ

### דוח הדירקטוריון לשנת 2003

הננו מתכבדים להגיש את הדוחות הכספיים של מנורה חברה לביטוח בע"מ (להלן-החברה) לשנה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2003.

דוח הדירקטוריון ליום 31 בדצמבר 2003 סוקר את השינויים העיקריים בפעילות החברה בשנת 2003 (להלן - "תקופת הדוח"). הדוח נערך בהתאם לתקנה 68 לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998.

הנתונים הכספיים הכלולים בדוח נקובים בשקלים חדשים של חודש דצמבר 2003.

### תיאור המבטח ותחומי הפעילות העסקית

החברה כפופה להוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 (להלן - "חוק הפיקוח"), ולתקנות וצווים שהוצאו על פיו וכן להנחיות המפקח על הביטוח. התקנות כוללות הוראות בדבר ניהול עסקים של חברות ביטוח וביניהן תקנות ההון העצמי המינימלי הנדרש מחברות ביטוח, תקנות ההשקעה, תקנות בדבר החזקת עתודות ביטוח ותביעות תלויות ודרכי חישובן, תקנות בדבר תוכנם, פרטיהם והעקרונות החשבונאיים לעריכתם של הדוחות הכספיים השנתיים והביניים והוראות שהוצאו מכח כל התקנות הנ"ל.

החברה פעילה בכל תחומי הביטוח – ביטוח כללי, ביטוחי חיים וביטוחי בריאות באמצעות סניפים וסוכנים ברחבי הארץ וכן פעילה בשוק ההון והנדל"ן.

החברה הינה חברה מאוחדת (96%) של מנורה החזקות בע"מ ("חברת האם"). מניות חברת האם רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב.

חלקה היחסי של החברה מכלל הענף נכון לדצמבר 2003, על סמך פרסומי אגוד חברות הביטוח בישראל, על בסיס נתוני ספטמבר 2003, היה כ- 7.63% בביטוח כללי (7.0% בשנת 2002) ו- 9.54% בביטוח חיים (9.3% בשנת 2002).

### התפתחויות מאז הדוח השנתי האחרון

#### הליכים משפטיים

1. ביום 4 בספטמבר 2002 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תביעת שכר טירחה (להלן - התביעה) כנגד החברה וכנגד המנהל הכללי שלה על ידי עורך דין (להלן - התובע). במסגרת התביעה נכללה, בין היתר, עילת תביעה בגין אובדן שכר טירחה עתידי של התובע עקב אי העברת תובענות לטיפולו, אשר בגינה תובע עורך הדין פיצוי בסך של כ- 15 מליוני ש"ח.

להערכת הנהלת החברה, בהסתמך על הערכת יועציה המשפטיים, סיכויי עילת התביעה האמורה נכון למועד הדוחות הכספיים, הינם נמוכים. לאור האמור לעיל ומאחר והתביעה מצויה בשלב מקדמי, לא נרשמה הפרשה בדוחות הכספיים.

2. בחודש דצמבר 2003 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו תביעה (להלן - התביעה) בסך 6.5 מליוני ש"ח כנגד החברה, ממלא מקום המנהל הכללי שלה ואחרים על ידי סוכני ביטוח ואחרים (להלן - התובעים). עניינה של התביעה הוא חדירה, שבוצעה לפני מספר שנים, למאגר המידע של החברה על ידי מתחרים עסקיים של התובעים וטענה, כי בעקבות חדירה זאת הושג מידע אשר שימש את המתחרים לפגוע בעסקי התובעים.

החברה הגישה תביעה שכנגד בגין חוב של עמלות עודפות ששולמו לתובעים בסך של 4.7 מליוני ש"ח. הסיכוי לגבות מהתובעים סכום זה נראה קלוש. לדעת החברה, בהסתמך על חוות דעת יועציה המשפטיים, היקף הנזקים הנתבע על ידי התובעים נראה בשלב זה כמגוּם, ובכל מקרה תעמוד לחברה זכות קיזוז של חוב העמלות העודפות. לאור האמור לעיל, לא נרשמה הפרשה בדוחות הכספיים.

## תיאור הסביבה העסקית

### פללי

ענף הביטוח בישראל מאופיין בתחרות גבוהה הנגרמת, בין השאר, מפעילות החברות בתחומים ומוצרים דומים, והוא מושפע מגורמים חיצוניים כגון שינויים בתקנות הפיקוח, שוק הביטוח העולמי, שוק ההון, רמת הפשיעה והנתונים הכלכליים במשק.

## מגמות בענף הביטוח

### פללי

1. משרד האוצר בוחן בשנים האחרונות את נושא מכירות ביטוח מבנה (דירה) וביטוח חיים על ידי הבנקים למשכנתאות ללווי הבנקים. ביטוחים אלה מהווים אחת הבטוחות להחזר ההלוואות. הממשלה הגישה הצעת חוק בעניין הסדר מכירת ביטוחים ללווי בנקים באמצעות הבנקים למשכנתאות. הצעת החוק, המעגנת את המצב הנוהג מזה זמן רב, עברה בקריאה ראשונה. בחודש אוגוסט 2003 הודיע המפקח על הביטוח כי החל משנת 2004 בכוונתו לאשר תעריפי ביטוח ללווי הבנקים למשכנתאות, על פי עקרונות שקבע. על פי עקרונות אלה, נקבע שיעור נזקים (שיעור התביעות מהפרמיות) מזערי מדורג החל משנת 2004 ועד לשנת 2008. במידה ויתקבל החוק בעניין הסדר המכירה כאמור, ההשפעה על החברה לא תהיה מהותית.
2. בחודש ספטמבר 2003 פרסם הפיקוח על הביטוח טיוטת תיקון לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון) (תיקון), התשס"ג – 2003. התיקון המוצע מתייחס להפסקת ההתאמה של הדוחות הכספיים של חברות הביטוח לשינויים בכח הקניה הכללי של המטבע הישראלי. על פי ההצעה, תקנות אלו יחולו על הדוחות הכספיים לשנת 2004. לתיקון כאמור, לא צפויה להיות השפעה מהותית על התוצאות העסקיות של החברה. מתקיימים דיונים בין חברות הביטוח לבין הפיקוח על הביטוח על פרטי הטיוטה.
3. בחודש ספטמבר 2003 פרסם הפיקוח על הביטוח חוזר לגבי היערכות להמשך פעילות בעיתות משבר וחירום. על פי החוזר, נוכח החשיבות הרבה בהמשך ניהול וביצוע הפעילות העסקית גם בעיתות משבר, כתוצאה מאסון דוגמת רעידת אדמה, התקפת טרור או שריפה, נדרשת החברה למנות צוות ניהולי שיהיה אמון על הכנת תוכניות חירום להיערכות להמשך פעילות עסקית, תפעולית וטכנולוגית. החברה נערכה ליישום הוראות החוזר.
4. בחודש דצמבר 2003 פרסם הפיקוח על הביטוח חוזר אשר מטרתו קביעת הוראות והנחיות בדבר אופן ניהול החשיפה למבטחי משנה. במסגרת החוזר, נדרשו הדירקטוריונים של חברות הביטוח לקבוע מדיניות החשיפה למבטחי משנה, לקבוע מסגרת חשיפה מירבית למבטח משנה ולקבוצת מבטחי משנה וכן לוודא קיומם של כלים לניהול ולבקרה על החשיפה למבטחי משנה. הוראות חוזר זה נכנסו לתוקף ביום 31 בדצמבר 2003. החברה נערכת ליישום הוראות החוזר.
5. בחודש ינואר 2004 פרסם הפיקוח על הביטוח טיוטה מעודכנת לתיקון תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון) (תיקון), התשס"ד – 2004. התיקון המוצע מתייחס, בין היתר, לשינויים בשיטת חישוב ערכם של נכסים בלתי סחירים, לרבות פקדונות והלוואות, אשר נרכשו לאחר ה- 1 באוגוסט 2003. בהתאם לעיקרי התיקון, יוערכו הנכסים לפי שוויים ההוגן שיחושב על פי מודל שיורה עליו הפיקוח ובאמצעות חברה לציטוט. מניות בלתי סחירות יוערכו מידי שנה לפי שוויים ההוגן בהתאם להערכת מומחה, ונכסי המקרקעין יוערכו מחדש בסוף כל שנת דיווח לפחות. כללים אלו יחולו גם על קרנות פנסיה וקופות גמל. בהתאם לטיוטה, הוראות התיקון יחולו על הנכסים העומדים כנגד ההתחייבויות בפוליסות המשתתפות ברווחים, החל מיום 1 בינואר 2005, או תוך 3 חודשים מיום הקמת חברת הציטוט (המאוחר מבין השניים), ועל יתרת הנכסים העומדים מול התחייבויות אחרות, החל מיום 31 בדצמבר 2005. בין חברות הביטוח לפיקוח על הביטוח מתקיימים דיונים בנושא.

## ביטוח משנה

החברה רוכשת ביטוחי משנה לשם הקטנת החשיפה שלה לתביעות בסוגים מסוימים של ביטוח כללי וביטוח חיים. ביטוחי המשנה מאפשרים קבלת השתתפות בעלות של חלק מתביעות המבוטחים, אך לא משחררים את החברה מחבותה כלפי מבוטחיה כמבטח ישיר על פי פוליסות הביטוח. בתנאי ביטוח משנה לשנת 2003 לא חלו שינויים מהותיים לעומת שנת 2002. נמשכה המגמה שהחלה בשנת 2001 של צמצום בנפחי ביטוחי המשנה, הן בשל קריסת מבטחי משנה והן בשל עליה ברווחיות חלק מן הענפים. בחברה ישנם שני מבטחי משנה שחלקם בפרמיות ביטוח המשנה (בביטוח כללי ובביטוח חיים) עלה בשנת 2003 על 10%.

## ביטוח חיים ובריאות

1. לפי פרסומי התאחדות חברות לביטוח חיים בע"מ, היקף הפרמיות בביטוח חיים ממכירות שוטפות חדשות (ללא פרמיות חד פעמיות) בענף, ירד בתקופת הדוח בשיעור של כ- 10.7% לעומת שנת 2002 (ירידה של כ- 5.2% ממכירות פוליסות פרט, וירידה של כ- 13.2% במכירות פוליסות ביטוח עסקי). היקף הפרמיות בביטוח בריאות ממכירות שוטפות חדשות (פוליסות נפרדות מביטוח חיים) בענף, ירד בכ- 7.4% לעומת שנת 2002.
2. בחודש מאי 2002 פורסמה טיוטת תקנות המסדירה את אופן ההפרשה לעתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים בשל אסונות טבע, מגיפה, מלחמה או ארוע אחר שקבע הפיקוח על הביטוח.
3. בחודש יולי 2002 אושר בכנסת, בעקבות המלצת וועדת רבינוביץ לרפורמה במס, חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 132), התשס"ב – 2002, אשר על פיו יוטל מס על רווחי הון והכנסות פיננסיות אחרות בשוק ההון, שרובם, בידי משקיע פרטי, היו פטורים ממס קודם לתיקון. עפ"י הרפורמה יחולו שינויים מסויימים במיסוי זכויות עמיתים בקופות גמל לתגמולים ובתוכניות ביטוח שאינן קופות גמל. ב- 26 ביוני 2003 התפרסמו תקנות מס הכנסה בדבר ניכוי במקור מריבית וצו מס הכנסה (קביעת תשלום שמשלמת חברת ביטוח כהכנסה) (הוראת שעה), התשס"ג – 2003. התקנות מתייחסות לפידיונות כספים בגין הפקדות חדשות מיום 1 בינואר 2003, אשר על פיהן הניכוי בחודשים ינואר עד יוני 2003 היה בשיעור של 0.5% מסכום הפידיון ובחודשים יולי עד דצמבר 2003 בשיעור של 1% מסכומי הפידיון. החל מ- 1 בינואר 2004 ינוכה מס במקור מהריבית הריאלית על כספים שנצברו בגין הפקדות חדשות בשיעור של 15% בעת משיכת כספים מפוליסות צמודות מדד או פוליסות משתתפות ברווחים, ובשיעור של 10% בעת משיכת כספים מפוליסות בלתי צמודות. לצורך הערכות המוסדות הפיננסיים ליישום ההוראות הנ"ל, פורסמה הוראת שעה שתוקפה הוארך עד ליום 31 במרס 2004, ואשר לפיה יש לנכות בעת משיכת הכספים מס במקור בשיעור 1% מההפקדות החדשות.
4. בחודש דצמבר 2003 פרסם הפיקוח על הביטוח טיוטת חוזר בענין ביטוח סיעודי קבוצתי. בחוזר זה נקבעת חובתו של המבטח לספק רצף ביטוחי למבוטחים בפוליסות לביטוח סיעודי קבוצתי. הבטחת הרצף הביטוחי באה לידי ביטוי בהבטחת אפשרות מעבר לפוליסת פרט ללא חיתום מחדש. תחילתו של החוזר מיום 1 באפריל 2004. בין חברות הביטוח לפיקוח על הביטוח מתקיימים דיונים בנושא.
5. בחודש ינואר 2004 נכנסה לתוקפה רפורמה שהנהיג הפיקוח על הביטוח בענף ביטוח החיים ובענף ביטוח הבריאות. במסגרת הרפורמה, אושרה על ידי הפיקוח על הביטוח הפעלתן של תוכניות ביטוח חיים חדשות, הכוללות בין השאר, הפרדת הריסק והחיסכון, הגבלת ההעמסה להוצאות שיווק והוצאות הנהלה וכלליות, הגבלת עלות הסיכון שניתן לגבות בפוליסות ביטוח מנהלים ובפוליסות תגמולים לעצמאיים וכן שינוי באופן חישוב צבירת הכספים בגין פיצויי פיטורין והזכאות לקבלם. כמו כן פורסמו התקנות והחוזרים שלהלן:
  - א. בחודש ספטמבר 2003 הפיץ הפיקוח על הביטוח חוזר לעניין החלפת פוליסות ביטוח חיים ובריאות. מטרת החוזר, לקבוע את העקרונות, החובות והכללים להסדרת פעולות מבטחים וסוכני ביטוח בסמוך או בעת שינוי או החלפת הפוליסה בדרך שתגן על טובת ציבור המבוטחים ותשמור על ענייניהם. בנוסף, מטרת החוזר לאפשר למבוטחים גישה אל מידע מלא, מהימן וברור, על מנת שיוכלו לכלכל את צעדיהם. החוזר נכנס לתוקף החל מיום 1 בינואר 2004 והחברה נערכה ליישום הוראותיו.

ב. בחודש פברואר 2004 הפיץ הפיקוח על הביטוח טיוטת חוזר לעניין גילוי נאות בפוליסות ביטוח חיים הכוללות מרכיב חיסכון. מטרת החוזר, להבהיר למבוטח את עיקרי עיסקת הביטוח, במתכונת מחייבת ואחידה לחברות ולסוכני הביטוח. המתכונת תהיה בהירה ופשוטה ככל האפשר, ובדרך שתשפר את יכולתו של המבוטח לבחור את הפוליסה המתאימה ביותר עבורו. נספח הגילוי הנאות יימסר למבוטח במועד מילוי הצעת הביטוח ובעת הנפקת הפוליסה, ויכלול בין השאר פירוט לגבי סך הכיסויים בפוליסה, חלוקת הפרמיה למרכיביה השונים ופירוט דמי הניהול והוצאות בתוכנית הביטוח. בנוסף, מחייב החוזר את המבטח והסוכן לצרף המחשה לכל פוליסה, במתכונת אחידה, בהתאם לכללים שנקבעו בחוזר פרסום והמחשה מחודש פברואר 2004, בהם הנחיות לגבי הריבית לחישוב החיסכון והנחיות לגבי גיל המבוטח לתום תקופה. תחילתו של החוזר ביום 1 בינואר 2005.

ג. בחודש ינואר 2004 פרסם הפיקוח על הביטוח טיוטה מעודכנת לתיקון תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח) (תיקון), התשס"ד - 2004. התיקון המוצע מתייחס, בין היתר, לתיקון דרישת ההון בשל הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים, וכן להסדרת הוצאות רכישה נדחות בביטוח בריאות וקביעת דרישות ההון בגינן. על פי התיקון המוצע, יכללו בחישוב ההון העצמי המינימלי הנדרש ממבטח סכומים אלה:

1. בשל פוליסות ביטוח חיים שהונפקו עד ליום 31 בדצמבר 2003:  
עד ליום 31 בדצמבר 2004 - 30% מסך כל הוצאות הרכישה הנדחות שנרשמו בספרי המבטח בתוספת 55% מההפרש שבין סך כל הוצאות הרכישה הנדחות כפי שנרשמו בספרי המבטח לבין יתרת הוצאות הרכישה הנדחות המוכרות לצרכי מס.

החל מיום 1 בינואר 2005 - סך כל הוצאות הרכישה הנדחות שנרשמו בספרי המבטח.

2. בשל פוליסות ביטוח מפני מחלות ואשפוז ובשל פוליסות ביטוח חיים שהונפקו החל מיום 1 בינואר 2004 - סך כל הוצאות הרכישה הנדחות שנרשמו בספרי המבטח.

מתוך סך הוצאות הרכישה הנדחות שייכללו בחישוב ההון העצמי המינימלי, ינוכה סכום המימון הזר הנדחה (מימון זר הנדחה מפני התחייבויות ביטוחיות, למעט הון משני) העומד כנגד הוצאות רכישה נדחות עד לגובה 20% מסך כל הוצאות הרכישה הנדחות בביטוח חיים ובביטוח מפני מחלות ואשפוז שנרשמו בספרי המבטח. שיעור המימון הזר הנדחה המירבי הוגבל ל- 20% מההון הראשוני, וכן נאסר מימון זר שאינו נדחה. בנושא המימון הזר מתקיימים דיונים בין חברות הביטוח לפיקוח על הביטוח.

ד. בחודש ינואר 2004 פרסם הפיקוח על הביטוח טיוטה לתיקון תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו) (תיקון), התשס"ד - 2004. התיקון המוצע מתייחס, בין היתר, לדרך ההחזקה של הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים ובביטוח בריאות כנגד ההתחייבויות של המבטח.

ה. בחודש ינואר 2004 פרסם תיקון לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזי הביטוח) (תיקון), התשס"ד - 2004 ולתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי הצמדה בחוזה לביטוח חיים) (תיקון), התשס"ד - 2004. התיקון קובע בין היתר הסדרים לעניין תשלום תגמולי ביטוח בביטוח חיים לרבות בחוזי ביטוח חיים צמודי מדד ולעניין דמי ניהול שרשאי מבטח המנפיק פוליסות ביטוח חיים משתתפות ברווחים, לגבות בעד ניהול תיק השקעות. בתיקון נקבע כי מבטח יוכל לגבות דמי ניהול קבועים בשיעור שלא יעלה על 1/12% לחודש או 1/365% ליום משווי תיק ההשקעות, על פי בחירתו, או שיעור גבוה יותר באישור הפיקוח, ובכל מקרה לא יותר מ- 2/12% לחודש או 2/365% ליום. תקנות אלו יחולו על תוכניות ביטוח חיים שאושרו לשיווק החל מיום 1 בינואר 2004.

ו. בחודש ינואר 2004 פרסם הפיקוח על הביטוח טיוטת חוזר בדבר הוראות מתן הלוואות לסוכני ביטוח. על פי החוזר, יחולו בין השאר, שינויים בתנאים ובמגבלות למתן הלוואות. על פי השינויים, ניתן יהיה להעמיד הלוואות לסוכנים, כנגד שיעבוד חלק מתזרים העמלות העתידי שהמבטח צפוי לשלם בגין הפוליסות שמכר הסוכן. במסגרת החוזר נקבעו כללים בדבר התנאים המסחריים של הלוואה, האחריות לקביעת נהלים למתן הלוואות, הסכום המירבי שניתן להלוות וכן מגבלות על הבטחה העומדת כנגד הלוואה.

בעקבות כל השינויים בשוק ביטוח החיים שפורטו לעיל, צפויה בשלב זה ירידה בהיקף המכירות החדשות מחד, וירידה בשיעורי ביטולי הפוליסות מאידך. אי לכך, עדיין לא ניתן להעריך את השפעתם הכוללת על שוק ביטוח החיים.

6. על פי הנחיית הפיקוח על הביטוח, חלק החיסכון מהפרמיות בגין פוליסות לפי תוכנית ביטוח חדשה (פוליסות במסלולי השקעה אישיים) יזקפו לעתודת הביטוח ולא יכללו בהכנסות מפרמיות בדוחות עסקי ביטוח חיים.

## קרנות הפנסיה

במהלך שנת 2003 הונהגה רפורמה מקיפה בענף קרנות הפנסיה. רפורמה זו הינה תוצאה של מהלכי הסדרה וחקיקה, אותה יזם משרד האוצר, ואשר מקיפה את כל מסלולי הפנסיה הנהוגים בישראל. המהלך נועד להסדיר, בין היתר, את אופן מימון הגרעון האקטוארי בקרנות הפנסיה הותיקות הגרעוניות, בין היתר, על ידי העלאת דמי הגמולים, הטלת דמי ניהול על פנסיונרים, דחייה של גיל הפרישה התקנוני ואופן ניהולן של הקרנות. כמן כן, שונו ההוראות בדבר דרכי השקעת כספי העמיתים, נקבעו נהלים בדבר מעבר כספים ועמיתים בין הקרנות ואופן העברת עובדים מפנסיה תקציבית לפנסיה צוברת. במסגרת המהלך, אשר יישומו החל ברבעון האחרון של השנה, הפקיעה המדינה את קרנות הפנסיה הותיקות מידי ההסתדרות, ואלו עברו לניהול מנהלים מורשים מטעם המדינה. על פי הצהרת משרד האוצר, בכוונתו למכור לגופים מוסדיים את קרנות הפנסיה ההסתדרותיות החדשות, ובהמשך גם את הקרנות הותיקות. במסגרת הרפורמה נכלל פרק שקובע הוראות חדשות החלות גם על קרנות הפנסיה החדשות, בין היתר, הוראות בדבר המעבר מקרן המבטיחה זכויות פנסיה בשיטת המנות לקרן תשואה הפועלת בדומה לפוליסת ביטוח מסוג קיצבה, שינוי תקנות ההשקעה לרבות צמצום האג"ח המיועד מ- 70% מנכסי הקרן ל- 30% מנכסיה, והפחתת הריבית בגינן ל- 4.8%. מהלכים אלה יגרמו להפחתה ניכרת בזכויות הפנסיה, ולפיכך עשוי להתעורר צורך ברכישת ביטוחים משלימים ותומכים לתוכניות הפנסיה. צעדים אלו עשויים להגדיל את האפשרות של חברות הביטוח להרחיב את פעילותן הן בענפי הביטוח והן בענף הפנסיה.

## ביטוח כללי

1. על פי נתוני משטרת ישראל, ירד מספר גניבות כלי הרכב בתקופת הדוח בכ- 0.8% בהשוואה לשנת 2002. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בתקופת הדוח חלה ירידה של כ- 3.0% בפריצות לבתי עסק ועליה של כ- 12.8% בפריצות לדירות בהשוואה לשנת 2002.

2. משרד הפיקוח על הביטוח העביר הצעה לתקנות לחישוב עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח כללי בשל אסונות טבע. הדיונים שנערכו בין חברות הביטוח לפיקוח על הביטוח הוקפאו בשלב זה.

3. ב- 1 בינואר 2003 הושלם יישום הרפורמה בביטוח רכב חובה. החל ממועד זה ההסכמים שבין אבנר איגוד לביטוח נפגעי רכב בע"מ לבין כל מבטח, ובין אבנר לפול אינם חלים על התקשרויות חדשות לביטוח רכב חובה. שיעור האחריות שישא כל מבטח, לרבות הפול, בעסקים חדשים מהמועד האמור יהיה 100% מהסיכון הביטוחי. במסגרת הרפורמה חלו השינויים הבאים:

א. בחודש יולי 2003 נכנסו לתוקף דמי הביטוח המאושרים בענף רכב חובה בהתאם לחוזרי הפיקוח. על פי אישור הפיקוח על הביטוח, תעריפים אלה נמוכים בכ- 6.5% במוצע בהשוואה לתעריפים שהיו נהוגים קודם לכניסת התעריפים החדשים לתוקף.

ב. בחודש יולי 2003 נחקק חוק לתיקון פקודת ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול מאגר מידע), התשס"ג-2003, הבא להסדיר את פעילות מאגר המידע למאבק בהונאות ביטוח רכב חובה. החוק מסדיר את אופן מימון המאגר, וחובות מפעיל מאגר המידע, המבוטח והמבטח לעניין מסירת מידע וקבלתו.

ג. החל מיום 1 בנובמבר 2003, חל על פוליסות ביטוח רכב חובה, המופקות ממועד זה ואילך, הוראות צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן) (תיקון), התשס"ג-2003. בהתאם לצו, על חברות הביטוח להעביר לקרן 1% מדמי הביטוח נטו בגין פוליסות ביטוח חובה, וזאת במקום 5.43% שהעבירו קודם לכן. תעריפי ביטוח רכב החובה הוזלו מחודש זה בהתאם. להפחתת הסכומים המועברים לקרן אין השפעה על התוצאות העסקיות של החברה.

ד. החל מיום 1 במרס 2004, בוטל סעיף 17 ב' לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975. על פי התיקון בוטלה התוספת למימון פעולות למניעת תאונות דרכים בגין דמי ביטוח רכב חובה בשעור של 3.67%. תעריפי ביטוח רכב החובה הוזלו מחודש זה בהתאם. לביטול הנ"ל אין השפעה על התוצאות העסקיות של החברה.

ה. בחודש דצמבר 2002 הודיע משרד הבריאות לחברות הביטוח על כוונתו להעלות בשיעור מהותי את התעריפים המירביים בגין אישפוז נפגעי תאונות דרכים, החל מחודש ינואר 2003. להעלאת תעריפים כאמור צפויה להיות השפעה על עלות התביעות בענף רכב חובה. נכון למועד הדוח לא הועלו התעריפים. בין איגוד חברות הביטוח למשרד הבריאות מתקיימים דיונים בנושא.

4. בחודש ספטמבר 2003 פרסם הפיקוח על הביטוח תיקון לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי) (תיקון), התשס"ג – 2003. התיקון מתייחס, בין היתר, לשינויים בפוליסה התקנית לרכב, שמטרתם העיקרית להגמיש את מבנה הפוליסה. התיקון יאפשר למבוטח לוותר על כיסויים מסויימים בשלב הצעת הביטוח ובלבד שהדבר נעשה בהודעה מפורשת שתועד אצל המבטח. בנוסף, מבוטח שבבעלותו 40 כלי רכב פרטיים לפחות, המבוטחים אצל מבטח אחד, יהיה רשאי לוותר על תחולת הפוליסה התקנית. תחילתן של התקנות ביום 1 במאי 2004 והן יחולו על חוזי ביטוח שיכנסו לתוקף החל ממועד זה.

5. בחודש דצמבר 2003 פירסם הפיקוח על הביטוח חוזר בדבר הערכה אקטוארית בביטוח כללי. מטרת החוזר לקבוע כללים בדבר מינוי אקטואר בביטוח כללי, היקף ההערכה האקטוארית שעליו לבצע ונוסח ההצהרה שעליה יחתום בדוחות הכספיים השנתיים של מבטח. הערכת האקטואר תיערך בגין כל דוח כספי ותתייחס, בין היתר, להפרשות בגין תביעות תלויות בענפי ביטוח כללי, ובכלל זה לסכומים בברוטו ובשייר של הוצאות ישירות ליישוב התביעות, והחל משנת 2006 גם בגין הוצאות עקיפות. תחילת הוראות החוזר מיום פרסומו.

6. בחודש ינואר 2004 פורסם חוזר המעדכן את תעריפי הביטוח השירוי. על פי החוזר יעודכנו תעריפי ביטוח רכב החובה בביטוח שירוי, בשל היותם תעריפים הפסדיים. התעריפים המעודכנים יונהגו בחוזי ביטוח רכב חובה בביטוח השירוי החל מיום 1 במרס 2004.

## שוק ההון

במהלך שנת 2003 נבלמה ההדרדרות בפעילות הכלכלית במשק, ובחודשים האחרונים של השנה התפרסמו נתונים המעידים על תחילתה של מגמת התאוששות וצמיחה.

על פי אומדני הלמ"ס, בשנת 2003 עלה התמ"ג בשיעור של כ- 1.3% וזאת לאחר ירידה בשיעור של כ- 0.9% בשנת 2001 וירידה בשיעור של כ- 0.8% בשנת 2002.

על אף הנתונים האמורים לעיל, נמשכה מגמת הקיפאון בצריכה לנפש, עם ירידה בתוצר לנפש בשיעור של כ- 0.5% והמשך הגידול בשיעור האבטלה שעמד על כ- 10.9% בסוף שנת 2003.

בהוצאות הממשלה היתה יציבות אך הירידה בהכנסות ממיסים גרמו להעמקת הגרעון מ- 4% אשתקד ל- 5.6% השנה.

המיתון במשק והריסון המוניטרי החריף הביאו לירידה במדד המחירים לצרכן בשיעור שנתי של 1.9%.

שיעור הריבית המוניטרית הופחת ע"י בנק ישראל מ- 8.9% בתחילת השנה ל- 4.8% בסוף השנה.

## שוקי האג"ח והמניות

השיפור המדיני והבטחוני, לרבות סיום המלחמה בעיראק ואישור הערביות האמריקאיות, המנהיגות הכלכלית הנחווה, ההפחתות הרצופות בשיעור הריבית המוניטרית, התעוררות השווקים בעולם וסימני ההתייצבות והתאוששות במשק הביאו למפנה בשוק ההון, אשר בא לידי ביטוי בעלויות שערים ניכרות בכל אפיקי ההשקעה הסחירים, למעט האפיקים צמודי דולר.

## אג"ח לא צמודות

הייסוף בשיעור שנתי של כ- 7.5% (נומינלי) בערך השקל לעומת הדולר, המיתון ושחיקת השכר, הביאו למספר רב של מדדים שליליים. הירידה במדדי המחירים ובפרמית הסיכון של המשק וצמצום הריסון המוניטרי, הביאו לירידת התשואה הגלומה באג"ח שקלי בריבית קבועה בכ- 2.8% בממוצע. בטווחים הקצרים ירדה התשואה לרמה של 5%, בטווחים הבינוניים חלה ירידה בתשואה של כ- 3.5% לרמה של 6.5%, ובטווחים הארוכים ירדו התשואות במהלך השנה מרמה של למעלה מ- 11% עד לרמה של 7%. כתוצאה מכך נרשמו תשואות ריאליות גבוהות ביותר בכל אפיקי ההשקעה השקליים הלא צמודים (בעיקר באג"ח מסוג שחר).

## אג"ח צמודות מדד

במקביל לעליות המחירים באג"ח הלא צמודות, עלו חדות גם שערי האג"ח הצמודות והתשואה לפדיון ירדה בכ- 1.7% מתחילת השנה. שיעור העליות היה גדול יותר ככל שטווח האג"ח היה ארוך יותר.

## שוק המניות

כפועל יוצא של הפחתות הריבית הרצופות, השיפור במצב המשק והשינוי בציפיות הציבור, רשמו מדדי המניות השונים במהלך השנה עליות חדות תוך גידול ניכר במחזורי המסחר. מדד המניות הכללי עלה ריאלית בכ- 58.8%. את העליות הובילו המניות הקטנות יותר שעלו בעשרות ואף במאות אחוזים.

החל מחודש מרס 2003 עלו חדות מרבית שווקי ההון בעולם, זאת בשל סיום המלחמה בעיראק, שיפור בפרמטרים מקרו כלכליים בארה"ב ובשווקי אסיה ורמות הריבית הנמוכות ששררו ברוב מדינות המערב.

את העליות הוביל מדד הנאסד"ק, אשר עלה ב- 50%. עליות משמעותיות נרשמו גם במדדים אחרים: מדד ה- S&P500 עלה ב- 26.4% ומדד הדאו ג'ונס האירופאי עלה ב- 13.7%.

## התשואות הריאליות (עפ"י מדד ידוע) באפיקי ההשקעה השונים

<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>	<u>2003</u>	<u>אפיק ההשקעה</u>
0.6%	-8.2%	-25.2%	58.8%	מניות כללי
4.4%	-10.5%	-31.8%	54.0%	מניות ת"א 25
0.3%	-9.9%	-30.3%	63.9%	מניות ת"א 100
-1.1%	8.7%	-8.0%	31.6%	אג"ח להמרה
2.0%	13.8%	-5.2%	12.2%	אג"ח צמוד מדד ממשלתי
5.6%	7.6%	1.5%	5.8%	אג"ח צמוד מדד 0-2 שנים לפדיון
-0.4%	19.0%	-8.5%	13.2%	אג"ח צמוד מדד 5-7 שנים לפדיון
-2.0%	20.4%	-11.4%	18.1%	אג"ח צמוד מדד 10-15 שנים לפדיון
3.0%	11.2%	1.6%	-5.2%	אג"ח צמוד מט"ח ממשלתי
12.0%	8.5%	-8.5%	21.8%	אג"ח ממשלתי לא צמוד
-2.7%	7.8%	0.5%	-5.7%	שער החליפין של הדולר
-38.8%	-20.8%	-31.5%	50.0%	מדד נאסד"ק (תשואה דולרית)
-9.8%	-12.9%	-23.4%	26.4%	מדד S&P 500 (תשואה דולרית)
-5.2%	-17.0%	-32.5%	13.7%	מדד D&J 600 (תשואה יורו)



## המצב הכספי

### נתונים עיקריים במאזן החברה (במליוני ש"ח):

<u>31.12.2002</u>	<u>31.12.2003</u>	<u>% שינוי</u>	
5,663	6,945	22.6	השקעות בניירות ערך
2,026	2,006	-1.0	הלוואות ופקדונות בבנקים
7,245	8,129	12.2	עתודת ביטוח חיים – ברוטו
409	504	23.2	עתודת ביטוח כללי – ברוטו
1,174	1,383	17.8	תביעות תלויות בביטוח כללי-ברוטו
373	529	41.8	הון עצמי
<b>10,020</b>	<b>11,513</b>	<b>14.9</b>	<b>סך המאזן</b>

הון, קרנות, עודפים ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל הסתכמו לתאריך הדוח ב- 607.1 מליוני ש"ח בהשוואה ל- 444.5 מליוני ש"ח אשתקד, גידול של 36.6%.

### ההון המינימלי הנדרש

ההון העצמי של החברה כמוגדר בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח – 1998 על תיקוניהן (להלן: "תקנות ההון") גבוה בכ- 104.9 מליוני ש"ח מההון העצמי המינימלי הנדרש המתחייב מהתקנות הנ"ל. ההון הראשוני הקיים בהתאם לתקנות ההון גבוה בכ- 457.1 מליוני ש"ח מההון הראשוני הנדרש.

ביום 17 בנובמבר 2003 נתקבל אישור ממשרד האוצר על פטור ממס בולים להקצאת מניות הטבה בסך 80,110,000 מניות בנות 1 ש"ח ע.ג. כ"א.

### תוצאות הפעילות

הרווח הנקי בתקופת הדוח הסתכם ב- 238.1 מליוני ש"ח, לעומת 96 מליוני ש"ח אשתקד, גידול של כ- 148%, הנובע בעיקרו מגידול בהכנסות מהשקעות.

הרווח מעסקי ביטוח כללי בתקופת הדוח הסתכם ב- 116.5 מליוני ש"ח לעומת רווח בסך 88.3 מליוני ש"ח אשתקד, גידול של כ- 32%.

הרווח מעסקי ביטוח חיים בתקופת הדוח הסתכם ב- 254.6 מליוני ש"ח לעומת רווח של 128.3 מליוני ש"ח אשתקד, גידול של כ- 98%.

בתקופת הדוח הסתכמו כלל ההכנסות מהשקעות ב- 1,203.3 מליוני ש"ח לעומת 0.5 מליוני ש"ח אשתקד.

### מחזור הפרמיות ברוטו של החברה (במליוני ש"ח):

<u>לשנת 2001</u>		<u>לשנת 2002</u>		<u>לשנת 2003</u>		
<u>%</u>	<u>סך</u>	<u>%</u>	<u>סך</u>	<u>%</u>	<u>סך</u>	
59%	1,407	52%	1,295	49%	1,308	ביטוח חיים
<u>41%</u>	<u>958</u>	<u>48%</u>	<u>1,175</u>	<u>51%</u>	<u>1,360</u>	ביטוח כללי
<u>100%</u>	<u>2,365</u>	<u>100%</u>	<u>2,470</u>	<u>100%</u>	<u>2,668</u>	סה"כ

## עסקי ביטוח חיים

הרווח מעסקי ביטוח חיים בתקופת הדוח הסתכם בסך 254.6 מיליוני ש"ח לעומת 128.3 מיליוני ש"ח אשתקד, גידול של כ- 98%, הנובע בעיקרו מהגידול בהכנסות מהשקעות נוסטרו ומכך שהחל מחודש אפריל 2003 שבה החברה לגבות דמי ניהול משתנים בפוליסות משתתפות ברווחים.

הפרמיות בביטוח חיים בתקופת הדוח הסתכמו ב- 1,307.9 מיליוני ש"ח בהשוואה ל- 1,294.7 מיליוני ש"ח אשתקד, גידול של 1%. הפרמיות בביטוחי הפרט בתקופת הדוח הסתכמו ב- 583.5 מיליוני ש"ח לעומת 554.1 מיליוני ש"ח אשתקד, גידול של 5.3%.

הפוליסות שנפדו בתקופת הדוח הגיעו לסך של 520.9 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של 457 מיליון ש"ח אשתקד, גידול של כ- 14%, הנובע מהמיתון והאבטלה במשק.

ההכנסות מהשקעות בתקופת הדוח הסתכמו ב- 993.6 מיליוני ש"ח לעומת הכנסות בסך 14.1 מיליוני ש"ח אשתקד.

### חלוקת ההכנסות מפרמיה בביטוח חיים (במיליוני ש"ח):

<u>לשנת 2002</u>			<u>לשנת 2003</u>			
<u>סך הכל</u>	<u>מנהלים</u>	<u>פרט</u>	<u>סך הכל</u>	<u>מנהלים</u>	<u>פרט</u>	
380	78	302	371	65	306	מסורתי
769	607	162	787	598	189	עדיף
19	-	19	16	-	16	ריסק קבוצתי
<u>127</u>	<u>56</u>	<u>71</u>	<u>134</u>	<u>61</u>	<u>73</u>	אובדן כושר עבודה
<u>1,295</u>	<u>741</u>	<u>554</u>	<u>1,308</u>	<u>724</u>	<u>584</u>	

### נתונים עיקריים מדוח עסקי ביטוח חיים (במיליוני ש"ח):

<u>לשנת 2001</u>	<u>לשנת 2002</u>	<u>לשנת 2003</u>	
1,407	1,295	1,308	הכנסות מפרמיה
414	14	994	הכנסות מהשקעות
592	131	893	גידול בעתודת ביטוח, נטו
615	634	726	תשלומי תביעות למבוטחים, נטו
403	343	371	הוצאות כלליות ועמלה, נטו
81	31	65	גידול בהוצאות רכישה נדחות
<b>183</b>	<b>128</b>	<b>255</b>	<b>רווח לשנה</b>

### פוליסות משתתפות ברווחים

כספי עתודת הביטוח הנצברים בפוליסות משתתפות ברווחים מושקעים לפי הוראות חוק הפקוח על עסקי ביטוח ותקנותיו. רווחי השקעות אלו נזקפים לזכות המבוטחים לאחר ניכוי דמי ניהול.

עתודת הביטוח בפוליסות המשתתפות ברווחים ליום 31 בדצמבר 2003 הסתכמו ב- 4,662 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך 3,708 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2002, גידול של 26%.

התשואה הריאלית בפוליסות המשתתפות ברווחים בשל פוליסות שהוצאו משנת 1992 ואילך (קרן י') :

לשנת <u>2002</u>	לשנת <u>2003</u>	
-5.52%	22.76%	תשואה ריאלית ברוטו
0.60%	0.60%	שיעור דמי ניהול קבועים
-	2.65%	שיעור דמי ניהול משתנים
-6.12%	19.51%	תשואה נטו למבוטח
3.26% לשנה	6.55% לשנה	<b><u>תשואה שנתית ממוצעת נטו חמש שנים אחרונות</u></b>

ההכנסות מדמי ניהול בביטוח חיים משתתף ברווחים בתקופת הדוח נאמדו ב- 133.3 מיליוני ש"ח (21 מיליוני ש"ח אשתקד), ורווחים מהשקעות שנזקפו למבוטחים נאמדו ב- 780.9 מיליוני ש"ח (הפסדים בסך 188.1 מיליוני ש"ח שנזקפו למבוטחים אשתקד).

בשנת 2002 לא נגבו דמי ניהול משתנים, וזאת מכיוון שעל פי תקנות הפיקוח רשאיות חברות הביטוח לגבות דמי ניהול משתנים בגין פוליסות משתתפות ברווחים רק לאחר השגת תשואה מצטברת חיובית. החל מחודש אפריל השנה נמחקו למבוטחים כל ההפסדים שנזקפו להם בשנת 2002, והחברה שבה לגבות דמי ניהול משתנים.

**הרכב הנכסים בפוליסות משתתפות ברווחים: (במיליוני ש"ח):**

<u>31.12.2002</u>	<u>31.12.2003</u>	
158	234	מזומנים
2,388	3,451	ניירות ערך
273	295	הלוואות
649	506	פקדונות בבנקים
66	65	מבטחי משנה
66	91	פרמיה לגביה
28	17	חייבים
<u>296</u>	<u>256</u>	הוצאות רכישה נדחות
<u>3,924</u>	<u>4,915</u>	

### **עסקי ביטוח כללי**

הרווח מעסקי ביטוח כללי בתקופת הדוח הסתכם בסך 116.5 מיליוני ש"ח לעומת רווח בסך 88.3 מיליוני ש"ח אשתקד, גידול של כ- 32%, הנובע, בעיקרו, מגידול בהכנסות מהשקעות, אשר חלקן נזקפו לעתודות הביטוח. הכנסות מהשקעות בתקופת הדוח הסתכמו ב- 130.1 מיליוני ש"ח לעומת 5.8 מיליוני ש"ח אשתקד.

הכנסות פרמיה ודמים בתקופת הדוח הסתכמו ב- 1,359.9 מיליוני ש"ח בהשוואה ל- 1,175.1 מיליוני ש"ח אשתקד, גידול של כ- 16%, הנובע, בין היתר, משינוי החלוקה בענף רכב חובה בין חברות הביטוח ואבנר (גידול בחלק חברות הביטוח מ- 80% בשנת 2002 ל- 100% בשנת 2003) וגידול בחלקה של החברה בענף.

עתודת הביטוח והתביעות התלויות עלו בתקופת הדוח ב- 302.5 מיליוני ש"ח, והסתכמו ב- 1,886.3 מיליוני ש"ח ביום 31 בדצמבר 2003.

**נתונים עיקריים מדוח עסקי ביטוח כללי (במליוני ש"ח):**

לשנת <u>2001</u>	לשנת <u>2002</u>	לשנת <u>2003</u>	
958	1,175	1,360	הכנסות פרמיה ודמים
77	6	130	הכנסות מהשקעות
29	106	96	גידול בעתודת ביטוח, נטו תביעות ששולמו וגידול
284	332	574	בתביעות תלויות, נטו
246	283	328	הוצאות כלליות ועמלה, נטו
50	88	116	רווח לשנה

**התפלגות שעורי הפרמיות והדמים לשנת 2003 לפי ענפים עיקריים:**

סה"כ	אחרים	חבויות	רכב חובה	רכב רכוש	רכוש	
100%	13%	12%	20%	31%	24%	ברוטו
100%	13%	12%	27%	31%	17%	שייר עצמי

**תזרים מזומנים**

תזרימי המזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת הסתכמו בתקופת הדוח ב- 263.8 מליוני ש"ח, ומתוכם 209.6 מליוני ש"ח שנבעו מעסקי ביטוח חיים, 273.6 מליוני ש"ח שנבעו מעסקי ביטוח כללי ו- 219.4 מליוני ש"ח ששימשו לפעילות שוטפת אחרת.

תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה הסתכמו בתקופת הדוח ב- 71.3 מליוני ש"ח ומתייחסים לשינויים בהשקעות החופפות להון העצמי ולהתחייבויות לא ביטוחיות וכוללים רכישת ניירות ערך בסך 48.8 מליוני ש"ח ורכישת רכוש קבוע בסך 23.6 מליוני ש"ח.

תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות מימון הסתכמו בתקופת הדוח ב- 102.8 מליוני ש"ח ומתייחסים לפרעון התחייבות לחברת האם בסך 20.9 מליוני ש"ח ותשלום דיבידנד בסך 81.9 מליוני ש"ח.

התוצאה הכוללת של הפעילות שתוארה לעיל מסתכמת בעליה ביתרות המזומנים ושווי המזומנים בסך של 89.7 מליוני ש"ח. יתרת המזומנים לתאריך המאזן הינה 387 מליוני ש"ח.

**דיבידנד ומקורות מימון**

מתוך הרווח הנקי בשנת 2003 שהסתכם ב- 238 מליוני ש"ח, שילמה החברה דיבידנד בסך 81.9 מליוני ש"ח, ובנוסף הכריזה על דיבידנד שטרם שולם למועד הדוח בסך 27.2 מליוני ש"ח.

**השפעת גורמים חיצוניים**

1. לחברה השקעה בניירות ערך סחירים בסכומים ניכרים, ובעקבות כך מושפעות תוצאות פעילותה מתנודות שערים בשוקי ההון בארץ ובחו"ל.
2. שינויים בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 ותקנותיו והנהיות המוצאות על ידי המפקח על הביטוח, יש בהן כדי להשפיע על הדיווח הכספי, אופן פעילותה ותוצאותיה של החברה.
3. תקדימים משפטיים הנוגעים לתשלום תביעות, תביעות ייצוגיות וכו', יש בהם כדי להשפיע על התוצאות העסקיות של החברה.

4. החברה מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, בעיקר בביטוח כללי, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו פוטר את המבטחים הישירים מחבותם כלפי מבוטחיהם על פי פוליסות הביטוח, ומשום כך יש ביציבות מבטחי המשנה כדי להשפיע על התוצאות העסקיות של החברה. בענפים מסויימים למבטחי המשנה יכולת השפעה ניכרת על קיבולת הביטוח ועל התעריפים, תנאי החיתום והשייר הביטוחי.
5. החברה מוכרת פוליסות ביטוח המכסות סיכונים שונים וביניהם סיכוני חיים, סיכוני בריאות וסיכוני רכוש. תמחור הפוליסות מבוסס על נסיון העבר ועל תחזיות מבוססות מודלים סטטיסטיים ואקטואריים. שינויים בגורמי הסיכון עשויים להשפיע על התוצאות העסקיות של החברות.
6. לתקנות, ההנחיות וההסכמים הנוגעים למבנה החיסכון במשק, בעיקר לגבי החסכון הפנסיוני, לרבות קופות גמל ופנסיה, השפעה על תיק ביטוח החיים של החברה, שיעור הפדיונות ומכירות עתידיות.
7. ביום 15 במרס 2004 ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין בתיק עזבון מיכאל אטינגר ז"ל (פרשת אטינגר), אשר הפך הלכה שהיתה בתוקף מזה שנים (הלכת גבריאל), אשר לפיה אין מפצים עזבוננו של נפגע על אובדן כושר השתכרותו בשנים בהן קוצרה תוחלת חייו ("השנים האבודות"). בפרשת אטינגר קובע בית המשפט העליון כי נפגע אשר תוחלת חייו קוצרה, עזבוננו זכאי לפיצוי על אובדן כושר השתכרותו גם בגין השנים האבודות וזאת בגובה הפרש שבין ההכנסה שאבדה לבין ההוצאות שנחסכו. בית המשפט לא נכנס לחישוב מפורט של הפיצוי והחזיר את התיק להמשך דיון בשאלת גובה הפיצוי לבית המשפט המחוזי. בשלב זה לא ניתן להעריך את השלכות פסק הדין (פרשת אטינגר) על ענף הביטוח בכלל ועל החברה בפרט.

### הסכם העסקה ותוכנית להקצאת מניות למנכ"ל החברה

ביום 27 באוגוסט 2003 אישרו דירקטוריון החברה והאסיפה הכללית שלה וכן ועדת הביקורת והדירקטוריון של מנורה החזקות בע"מ (להלן – החברה האם) הסכם העסקה עם מר אהרון קלמן מנכ"ל החברה (להלן – המנכ"ל), ותוכנית להקצאת מניות כמפורט להלן:

#### הסכם העסקה

בהתאם להסכם, יכהן מר אהרון קלמן כמנכ"ל החברה למשך תקופה של שלוש עשרה שנים שמוארכת אוטומטית מדי שנה. החברה רשאית להביא את ההסכם לידי סיום בהודעה מוקדמת של 12 חודשים מראש. על פי ההסכם עלות שכרו השנתית של המנכ"ל תהיה כ- 2,300 אלפי ש"ח צמוד למדד חודשי יוני 2003 והוא יועלה מידי שנה באחוז אחד מעבר לעליית המדד.

במקרה של הפסקת עבודתו, יהיה זכאי המנכ"ל למרכיב הפיצויים שיועבר לו מפוליסת ביטוח המנהלים ולפיצוי נוסף בשיעור 50% מפיצויי הפיטורין המגיעים לו על פי דין.

#### תוכנית להקצאת מניות

במסגרת התוכנית תקצה החברה לנאמן עבור המנכ"ל מניות המהוות 4% מהונה המונפק של החברה לאחר ההקצאה. המניות יוקצו ללא תמורה ותהיינה זכאיות לכל דיבידנד או הטבה אחרת שתחלק החברה ממועד אישור התוכנית. מניות אלה אינן ניתנות להעברה, מכירה או שיעבוד.

הנאמן יעביר את המניות למנכ"ל בעשר מנות שנתיות שוות, החל מתום שנה ממועד חתימת התוכנית. כמו כן, ממועד הזכאות, תהיה למנכ"ל הזכות להמיר את מניות החברה למניות החברה האם, המהוות 4% מהונה של החברה האם לאחר ההמרה, כפוף להתאמות. לחברה האם הזכות לחייב את המנכ"ל להמיר את המניות כאמור לעיל.

החברות קיבלו משלטונות המס אישור לתוכנית בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, במסלול הכנסת עבודה.

תוכנית הקצאת המניות כוללת תנאים אשר בקרות אחד מהם יהיה המנכ"ל זכאי לכל המניות והפירות מהן באופן מיידי. כמו כן ניתנה ליו"ר הדירקטוריון, לאחר התייעצות בדירקטוריון, הסמכות להקדים את זכאות העובד בגין המניות בשיעור שלא יעלה על 20% מהמניות.

התוכנית להקצאת המניות אושרה באסיפה הכללית של החברה האם ביום 19 בנובמבר 2003 וקיבלה את כל האישורים הנדרשים לפי החוק.

### תשלומים לנושאי משרה

להלן פירוט התשלומים ששילמה החברה והתחייבויותיה לכל אחד מחמשת בעלי השכר הגבוה ביותר בין נושאי המשרה בחברה בשנת 2003 – (באלפי ש"ח):

<u>מס' הנהל</u>	<u>משכורת</u>	<u>נלוות לשכר</u>	<u>סך הכל</u>
1. יו"ר הדירקטוריון	1,156	179	1,335
2. מנהל כללי	1,889	710	2,599
3. מנהל	1,876	190	2,066
4. מנהל	1,634	180	1,814
5. מנהל	1,290	213	1,503

הדירקטוריון מביע תודתו להנהלת החברה, למנהליה ועובדיה על עבודתם ותרומתם.

אהרון קלמן  
מנהל כללי וחבר הדירקטוריון

מנחם גורביץ'  
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 25 במרס 2004

דוח רואה החשבון המבקר  
לבעלי המניות של מנורה חברה לביטוח בע"מ

ביקרנו את הדוחות הכספיים הבאים של מנורה חברה לביטוח בע"מ (להלן - החברה):

מאזנים לימים 31 בדצמבר, 2003 ו-2002.  
דוחות לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2003:

- דוחות רווח והפסד.
- דוחות על השינויים בהון העצמי.
- דוחות עסקי ביטוח חיים.
- דוחות עסקי ביטוח כללי.
- דוחות על תזרימי המזומנים.

דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג - 1973. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של בטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מידגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות בהתאם לכללי החשבונאות, הדווח והעריכה, אשר נקבעו על פי חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א - 1981 והתקנות שהותקנו על פיו, מכל הבחינות המהותיות, את מצבה הכספי של החברה לימים 31 בדצמבר, 2003 ו-2002 ואת תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים שלה לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2003.

כמוסבר בבאור 2, הדוחות הכספיים הנ"ל מוצגים בערכים המותאמים על-פי השינויים בכוח הקנייה הכללי של המטבע הישראלי, בהתאם לכללים שנקבעו בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח - 1998.

ליום 31 בדצמבר		באור	
2002	2003		
אלפי ש"ח מותאמים			
297,246	386,983		<u>השקעות</u> מזומנים ושווי מזומנים
5,662,517	6,945,220	3	ניירות ערך
500,646	540,165	4	הלוואות ופקדונות בבנקים:
1,525,133	1,466,081	5	הלוואות
			פקדונות בבנקים
2,025,779	2,006,246		
24,553	26,485	6	מקרקעין להשכרה
8,010,095	9,364,934		סך-הכל השקעות
68,808	65,706	6	<u>רכוש קבוע</u>
45,978	49,516	7	בניני משרד
			רכוש קבוע אחר
114,786	115,222		סך-הכל רכוש קבוע
		8	<u>סכומים לקבל</u> חברות ביטוח ותווכני ביטוח: חלקם של מבטחי משנה בעתודות ביטוח חלקם של מבטחי משנה בתביעות תלויות חשבונות אחרים
219,407	215,133		
565,472	603,509		
40,896	49,256		
825,775	867,898		
324,626	351,650	9	פרמיות לגביה
62,014	53,563	10	חייבים ויתרות חובה
1,212,415	1,273,111		סך-הכל סכומים לקבל
623,540	687,600	11	<u>הוצאות רכישה נדחות</u> בביטוח חיים בביטוח כללי
59,581	72,437		
683,121	760,037		סך-הכל הוצאות רכישה נדחות
10,020,417	11,513,304		

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

25 במרס, 2004	
שמואל שורץ משנה למנכ"ל מנהל אגף חשבות וכספים	ארי קלמן מנהל כללי וחבר הדירקטוריון
מנחם גורביץ יו"ר הדירקטוריון	
תאריך אישור הדוחות הכספיים	



ליום 31 בדצמבר		באור	
2002	2003		
אלפי ש"ח מותאמים			
373,252	529,374	12	<u>הון עצמי</u>
			<u>התחייבויות לזמן ארוך</u>
137,598	137,513	13	כתבי התחייבות נדחים
120,456	147,661	14	מסים נדחים
258,054	285,174		סך-הכל התחייבויות לזמן ארוך
			<u>עתודות ביטוח ותביעות תלויות</u>
			ביטוח חיים:
7,244,987	8,129,334	15	עתודת ביטוח
71,294	77,758		עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
34,686	73,062		תביעות תלויות
7,350,967	8,280,154		סך-הכל ביטוח חיים
			ביטוח כללי:
409,483	503,732		עתודה לסיכונים שטרם חלפו
1,174,287	1,382,532		תביעות תלויות
1,583,770	1,886,264		סך הכל ביטוח כללי
8,934,737	10,166,418		סך-הכל עתודות ביטוח ותביעות תלויות
			<u>התחייבויות אחרות</u>
			חברות ביטוח ותוכני ביטוח:
152,489	142,114		פקדונות של מבטחי משנה
54,927	83,843		חשבונות אחרים
207,416	225,957		
20,906	-	16	התחייבות לחברה אם
226,052	306,381	17	זכאים ויתרות זכות
454,374	532,338		סך-הכל התחייבויות אחרות
10,020,417	11,513,304		

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באור	
2001	2002	2003		
אלפי ש"ח מותאמים (למעט נתוני רווח למניה)				
183,142	128,257	254,647		הועבר מדוחות עסקי ביטוח:
50,277	88,299	116,476		רווח מעסקי ביטוח חיים
				רווח מעסקי ביטוח כללי
233,419	216,556	371,123		סך הכל רווח מעסקי ביטוח
				הכנסות (הוצאות) שלא נכללו בדוחות עסקי ביטוח:
14,810	(19,387)	79,598		הכנסות (הפסדים) מהשקעות
(8,573)	(10,095)	(8,555)		הוצאות ריבית בגין התחייבויות לזמן ארוך
6,237	(29,482)	71,043		
(5,740)	(3,470)	(2,370)		הוצאות הנהלה וכלליות
497	(32,952)	68,673		
233,916	183,604	439,796		רווח לפני מסים על ההכנסה
107,889	87,610	201,741	18	הפרשה למסי הכנסה ורווח
126,027	95,994	238,055		רווח נקי לשנה
				רווח למניה:
0.71	0.54	1.33		רווח ל- 1 ש"ח ערך נקוב של הון המניות המונפק והנפרע (ש"ח)
176,693	176,693	178,534		הערך הנקוב של הון המניות ששימש לצורך החישוב הנ"ל (אלפי ש"ח)

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

סך הכל	דיבידנד שהוכרז	עודפים	קרן לחלוקת מניות הטבה	הון מניות	
אלפי ש"ח מותאמים					
243,738	-	86,367	-	157,371	<u>יתרה ליום 1 בינואר, 2001</u>
126,027	-	126,027	-	-	רווח נקי לשנה
(32,503)	-	(32,503)	-	-	דיבידנד סופי
337,262	-	179,891	-	157,371	<u>יתרה ליום 31 בדצמבר, 2001</u>
-	-	(29,430)	29,430	-	העברה לקרן לחלוקת מניות הטבה
95,994	-	95,994	-	-	רווח נקי לשנה
(60,004)	-	(60,004)	-	-	דיבידנד סופי
373,252	-	186,451	29,430	157,371	<u>יתרה ליום 31 בדצמבר, 2002</u>
-	-	(50,355)	50,355	-	העברה לקרן לחלוקת מניות הטבה
-	-	-	(79,785)	79,785	הנפקת מניות הטבה
-	-	(7,362)	-	7,362	הנפקת מניות (ראה באור 19ג')
238,055	-	238,055	-	-	רווח נקי לשנה
(81,933)	27,216	(109,149)	-	-	דיבידנד ביניים
<u>529,374</u>	<u>27,216</u>	<u>257,640</u>	-	<u>244,518</u>	<u>יתרה ליום 31 בדצמבר, 2003</u>

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באור	
2001	2002	2003		
אלפי ש"ח מותאמים				
1,407,016	1,294,688	1,307,921	(1)20(א)	פרמיות בניכוי - ביטוח משנה
87,232	92,204	102,932		
1,319,784	1,202,484	1,204,989		פרמיות בשייר
414,180	14,079	993,603		הכנסות מהשקעות
1,733,964	1,216,563	2,198,592		סך-הכל הכנסות לשנה
135,832	141,441	192,494		תביעות ששולמו ותלויות
27,110	39,971	58,340		מקרי מוות ונכות בניכוי - ביטוח משנה
108,722	101,470	134,154		
445,460	457,002	520,858		פוליסות שנפדו
58,727	73,217	68,735		פוליסות שמועדן נגמר
553	784	1,262		גימלאות
1,960	1,319	1,086		השתתפות ברווחים בביטוח חיים קבוצתי ששולמה
615,422	633,792	726,095		סך-הכל תביעות לשנה
1,118,542	582,771	1,472,497		עודף הכנסות על תביעות לשנה
(641,462)	(151,653)	(1,025,993)	(4)20(א)	גידול בעתודות הביטוח בניכוי ביטוח משנה
49,815	21,033	133,328		בניכוי - דמי ניהול בגין פוליסות משתתפות ברווחים
(591,647)	(130,620)	(892,665)		גידול בעתודות ביטוח, נטו
(8,858)	(1,346)	(6,515)		גידול בעתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
(600,505)	(131,966)	(899,180)		סך הכל גידול בעתודות
518,037	450,805	573,317		
288,982	234,503	272,096		דמי עמלה
134,963	130,976	123,220		הוצאות הנהלה וכלליות
423,945	365,479	395,316		
(81,089)	(30,806)	(64,505)		גידול בהוצאות רכישה נדחות
342,856	334,673	330,811		
21,327	22,530	24,565		בניכוי - דמי עמלה מביטוח משנה
321,529	312,143	306,246		הוצאות לשנה, נטו
196,508	138,662	267,071		רווח לשנה - לפני תוצאות ביטוח משנה מסוג "מודיפייד רי"
(13,366)	(10,405)	(12,424)	(5)20(א)	תוצאות ביטוח משנה מסוג "מודיפייד רי"
183,142	128,257	254,647		רווח מעסקי ביטוח חיים לשנה - עובר לדוחות רווח והפסד

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באור	
2001	2002	2003		
אלפי ש"ח מותאמים				
726,202	903,277	1,064,776	(20)(ב)	פרמיות דמים
231,614	271,779	295,085		
957,816	1,175,056	1,359,861		סך-הכל דמי ביטוח
430,956	390,985	388,459		בניכוי - ביטוח משנה
526,860	784,071	971,402		
(29,439)	(105,613)	(95,513)		גידול בעתודה לסיכונים שטרם חלפו (בניכוי ביטוח משנה)
497,421	678,458	875,889		דמי ביטוח שהורווחו
76,858	5,839	130,076		הכנסות מהשקעות
574,279	684,297	1,005,965		סך-הכל הכנסות לשנה
639,141	668,637	886,175		תביעות ששולמו ותלויות
355,431	336,230	311,772		בניכוי - ביטוח משנה
283,710	332,407	574,403		סך-הכל תביעות לשנה
290,569	351,890	431,562		עודף הכנסות על תביעות לשנה
210,502	231,593	254,241		דמי עמלה
63,650	56,344	57,655		בניכוי - דמי עמלה מביטוח משנה
146,852	175,249	196,586		
99,272	107,597	131,398		הוצאות הנהלה וכלליות
246,124	282,846	327,984		
(5,832)	(19,255)	(12,898)		גידול בהוצאות רכישה נדחות
240,292	263,591	315,086		הוצאות לשנה, נטו
50,277	88,299	116,476		רווח מעסקי ביטוח כללי לשנה-עובר לדוחות רווח והפסד

פירוט עסקי ביטוח כללי, לפי ענפי ביטוח, מובא בבאור 20(ב)(1).

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			נספח	
2001	2002	2003		
<u>אלפי ש"ח מותאמים</u>				
<u>תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת</u>				
221,410	34,371	209,616	א	בעסקי ביטוח חיים
108,236	138,880	273,573	א	בעסקי ביטוח כללי
<u>(161,616)</u>	<u>(161,242)</u>	<u>(219,370)</u>	ב	בפעילות שוטפת אחרת
168,030	12,009	263,819		מזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת
<u>תזרימי מזומנים מפעילות השקעה</u>				
מימוש השקעות (השקעות) החופפות להון העצמי ולהתחייבויות לא ביטוחיות:				
(108,384)	6,018	(48,750)		ניירות-ערך
5,212	-	-		הלוואות
<u>(23,778)</u>	<u>(19,005)</u>	<u>(23,641)</u>		רכישת רכוש קבוע
2,362	885	1,094		תמורה ממימוש רכוש קבוע
<u>(124,588)</u>	<u>(12,102)</u>	<u>(71,297)</u>		מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה
<u>תזרימי מזומנים מפעילות מימון</u>				
-	(6,045)	(20,852)		פרעון התחייבות לחברה אם
62,623	-	-		הנפקת כתבי התחייבות נדחים
<u>(43,299)</u>	<u>(60,004)</u>	<u>(81,933)</u>		דיבידנד
19,324	(66,049)	(102,785)		מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון
62,766	(66,142)	89,737		<u>עלייה (ירידה) במזומנים ושווי מזומנים</u>
300,622	363,388	297,246		<u>יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה</u>
<u>363,388</u>	<u>297,246</u>	<u>386,983</u>		<u>יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה</u>

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			(א) תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת בעסקי ביטוח
2001	2002	2003	
אלפי ש"ח מותאמים			
183,142	128,257	254,647	<u>עסקי ביטוח חיים</u> רווח לשנה מעסקי ביטוח חיים
601,786	143,959	894,014	פריטים שאינם כרוכים בתזרימי מזומנים:
4,200	8,069	27,663	גידול בעתודות ביטוח בניכוי ביטוח משנה
(81,190)	(31,806)	(64,060)	גידול בתביעות תלויות בניכוי ביטוח משנה
84,443	65,205	114,126	גידול בהוצאות רכישה נדחות
14,018	14,339	11,833	בניכוי - העברה לפעילות שוטפת אחרת
-	88	(6)	פחת והפחתות
			רווח (הפסד) ממימוש מקרקעין להשכרה
(263,890)	(259,873)	(1,094,167)	(השקעות) מימוש השקעות, נטו:
(3,796)	19,995	(16,052)	ניירות-ערך
(256,051)	(82,333)	6,259	הלוואות
(6,996)	(84)	(2,636)	פקדונות בבנקים
-	408	248	רכישות מקרקעין להשכרה
			תמורה ממימוש מקרקעין להשכרה
26,152	20,046	35,937	שינויים בסעיפים מאזניים אחרים, נטו:
(78,562)	26,127	(15,385)	חברות ביטוח - פקדונות וחשבונות אחרים, נטו
(1,846)	(18,026)	57,195	פרמיות לגביה
			חייבים ויתרות חובה וזכאים ויתרות זכות, נטו
<u>221,410</u>	<u>34,371</u>	<u>209,616</u>	תזרימי מזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת בעסקי ביטוח חיים
50,277	88,299	116,476	<u>עסקי ביטוח כללי</u> רווח לשנה מעסקי ביטוח כללי
29,463	105,885	95,320	פריטים שאינם כרוכים בתזרימי מזומנים:
36,080	24,156	180,921	גידול בעתודות ביטוח בניכוי ביטוח משנה, נטו
(5,838)	(19,322)	(12,856)	גידול בתביעות תלויות בניכוי ביטוח משנה, נטו
9,345	9,560	10,958	גידול בהוצאות רכישה נדחות
			פחת והפחתות
13,143	(90,794)	(139,786)	(השקעות) מימוש השקעות, נטו:
(3,533)	(19,877)	(23,467)	ניירות ערך
(117,979)	140,730	52,793	הלוואות
			פקדונות בבנקים
54,727	(59,379)	(25,756)	שינויים בסעיפים מאזניים אחרים, נטו:
(38,103)	(47,212)	(11,639)	חברות ביטוח - פקדונות וחשבונות אחרים, נטו
80,654	6,834	30,609	פרמיות לגביה
			חייבים ויתרות חובה וזכאים ויתרות זכות, נטו
<u>108,236</u>	<u>138,880</u>	<u>273,573</u>	תזרימי מזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת בעסקי ביטוח כללי

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2001	2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים		

(ב) תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת אחרת

126,027	95,994	238,055	רווח נקי לשנה
<u>(233,419)</u>	<u>(216,556)</u>	<u>(371,123)</u>	רווח לשנה מעסקי ביטוח
(107,392)	(120,562)	(133,068)	

פריטים שאינם כרוכים בתזרימי מזומנים:

(84,443)	(65,205)	(114,126)	גידול בהוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים
21,290	23,123	26,236	שינוי במסים נדחים
299	301	236	פחת והפחתות
(624)	(284)	(454)	רווח ממימוש רכוש קבוע
510	264	(139)	שחיקת התחייבויות לזמן ארוך והתחייבות לחברה אם

שינויים בסעיפים מאזניים אחרים, נטו:

<u>8,744</u>	<u>1,121</u>	<u>1,945</u>	חייבים ויתרות חובה וזכאים ויתרות זכות, נטו
<u>(161,616)</u>	<u>(161,242)</u>	<u>(219,370)</u>	תזרימי מזומנים ששימשו לפעילות שוטפת אחרת

(ג) פעילות שאינה כרוכה בתזרימי מזומנים

-	-	27,216	דיבידנד שהוכרז
-	-	7,362	הנפקת מניות כנגד עודפים

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.



ליום 31 בדצמבר, 2003

התפלגות הנכסים החופפים להתחייבויות						נ כ ס י ם
התחייבויות אחרות	עודף הון	הון מינימלי מותאמים	ביטוח כללי אלפי ש"ח מותאמים	ביטוח חיים (**)	סה"כ הנכסים	
<b>השקעות</b>						
-	-	-	131,509	255,474	386,983	מזומנים ושווי מזומנים ניירות ערך
-	50,247	160,805	276,815	1,432,932	1,920,799	תעודות התחייבות ממשלתיות:
-	-	-	3,106	34,957	38,063	סחירות בארץ
-	-	-	-	2,415,835	2,415,835	סחירות בחו"ל
-	-	-	-	-	-	אג"ח מיועדות - הסכמי "חץ" תעודות התחייבות אחרות:
-	-	-	173,256	421,620	594,876	סחירות בארץ
-	-	-	45,562	91,437	136,999	סחירות בחו"ל
-	-	-	138,767	578,745	717,512	בלתי סחירות בארץ
-	-	-	15,424	66,766	82,190	בלתי סחירות בחו"ל מניות:
-	-	86,572	-	808,042	894,614	סחירות בארץ
-	-	17,603	-	102,562	120,165	סחירות בחו"ל
-	-	592	-	-	592	בלתי סחירות בארץ
-	-	3,528	-	16,818	20,346	בלתי סחירות בחו"ל כתבי אופציה :
-	-	-	-	(3,243)	(3,243)	סחירים בארץ
-	-	230	-	3,712	3,942	סחירים בחו"ל
-	-	-	-	2,530	2,530	קרנות הון סיכון הלוואות
-	-	-	77	186,793	186,870	כנגד פוליסות ביטוח חיים
-	-	-	1,086	265,653	266,739	מובטחות במשכנתא
-	-	-	40,959	940	41,899	מובטחות בערבות בנקאית
-	-	-	10,652	34,005	44,657	מובטחות בבטחונות אחרים ולא מובטחות
-	-	-	87,407	1,378,674	1,466,081	פקדונות בבנקים
-	-	-	-	26,485	26,485	מקרקעין להשכרה
<b>רכוש קבוע</b>						
-	-	65,706	-	-	65,706	בנייני משרד
-	-	49,516	-	-	49,516	רכוש קבוע אחר
<b>סכומים לקבל</b>						
-	-	-	141,586	73,547	215,133	חברות ביטוח ותוכני ביטוח:
-	-	-	588,425	15,084	603,509	חלקם של מבטחי משנה בעתודות ביטוח
-	-	-	48,300	956	49,256	חלקם של מבטחי משנה בתביעות תלויות
-	-	-	251,076	100,574	351,650	חשבונות אחרים
20,290	-	-	15,094	18,179	53,563	פרמיות לגביה
-	-	-	-	-	-	חייבים ויתרות חובה
<b>הוצאות רכישה נדחות</b>						
166,483	54,646	162,578	-	303,893	687,600	בביטוח חיים
-	-	-	72,437	-	72,437	בביטוח כללי
186,773	104,893	547,130	2,041,538	8,632,970	11,513,304	סה"כ נכסים
186,773	104,893	547,130	2,146,075	8,528,433	11,513,304	סה"כ הון והתחייבויות (לפי נספח 1)
-	-	-	(104,537)	104,537	-	יתרה בין סוגי ההתחייבויות

(\* ראה באור 2(ד)).  
(\*\*) פירוט הנכסים וההתחייבויות בביטוח חיים לפי סוגיהם ניתן בנפרד.  
הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

נספח 1 - פירוט ההון וההתחייבויות לפי סוגיהן

ליום 31 בדצמבר, 2003

הון והתחייבויות	סה"כ ההון וההתחייבויות	ביטוח חיים (**)	ביטוח כללי	הון מינימלי	עודף הון	התחייבויות אחרות
			אלפי ש"ח מותאמים			
<u>הון עצמי</u>	529,374	-	-	529,374	-	-
<u>התחייבויות לזמן ארוך</u>	137,513	-	-	17,756	104,893	14,864
כתבי התחייבות נדחים						147,661
מסים נדחים	147,661	-	-	-	-	-
<u>עתודות ביטוח ותביעות תלויות</u>	8,633,066	8,129,334	503,732	-	-	-
עתודות ביטוח	77,758	77,758	-	-	-	-
עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל	1,455,594	73,062	1,382,532	-	-	-
תביעות תלויות						
<u>התחייבויות אחרות</u>	142,114	74,019	68,095	-	-	-
חברות ביטוח ותווכני ביטוח:						
פקדונות של מבטחי משנה	83,843	42,967	40,876	-	-	-
חשבונות אחרים						
זכאים ויתרות זכות	306,381	131,293	150,840	-	-	24,248
<u>סך-הכל הון והתחייבויות</u>	<u>11,513,304</u>	<u>8,528,433</u>	<u>2,146,075</u>	<u>547,130</u>	<u>104,893</u>	<u>186,773</u>

(\*) ראה באור 2(ד).

(\*\*) פירוט הנכסים וההתחייבויות בביטוח חיים לפי סוגיהם ניתן בנפרד.

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר, 2003

פוליסות משתתפות ברוחי השקעה	לא צמודות ונקובות בדולר	צמודות למדד המחירים לצרכן	סה"כ	נכסים
אלפי ש"ח מותאמים				
234,437	18,187	2,850	255,474	<u>השקעות</u> מזומנים ושווי מזומנים ניירות ערך תעודות התחייבות ממשלתיות: סחירות בארץ סחירות בחו"ל אג"ח מיועדות - הסכמי "חץ" תעודות התחייבות אחרות: סחירות בארץ סחירות בחו"ל בלתי סחירות בארץ בלתי סחירות בחו"ל מניות: סחירות בארץ סחירות בחו"ל בלתי סחירות בחו"ל כתבי אופציה: סחירים בארץ סחירים בחו"ל קרנות הון סיכון הלוואות כנגד פוליסות ביטוח חיים מובטחות במשכנתא מובטחות בערבות בנקאית מובטחות בבטחונות אחרים ולא מובטחות פקדונות בבנקים מקרקעין להשכרה
1,344,824	6,254	81,854	1,432,932	
20,297	9,270	5,390	34,957	
124,636	-	2,291,199	2,415,835	
384,765	44	36,811	421,620	
86,592	-	4,845	91,437	
504,507	5,359	68,879	578,745	
58,016	-	8,750	66,766	
807,578	-	464	808,042	
102,334	-	228	102,562	
14,628	-	2,190	16,818	
(3,243)	-	-	(3,243)	
3,712	-	-	3,712	
2,530	-	-	2,530	
78,363	-	108,430	186,793	
195,360	-	70,293	265,653	
-	-	940	940	
21,048	1,088	11,869	34,005	
506,490	-	872,184	1,378,674	
-	-	26,485	26,485	
53,547	-	20,000	73,547	<u>סכומים לקבל</u> חברות ביטוח ותווכני ביטוח: חלקם של מבטחי משנה בעתודות ביטוח חלקם של מבטחי משנה בתביעות תלויות חשבונות אחרים פרמיות לגביה חייבים ויתרות חובה
10,417	1,344	3,323	15,084	
556	-	400	956	
90,574	-	10,000	100,574	
17,416	-	763	18,179	
256,076	428	47,389	303,893	<u>הוצאות רכישה נדחות</u>
4,915,460	41,974	3,675,536	8,632,970	<u>סך-הכל נכסים</u>
4,915,460	41,974	3,570,999	8,528,433	<u>סך-הכל התחייבויות (ראה להלן)</u>
-	-	104,537	104,537	<u>מגיע ליתר עסקי החברה</u>

(\* ראה באור 2(ד)).

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר, 2003

פוליסות משתתפות ברוחי השקעה	לא צמודות ונקובות בדולר אלפי ש"ח מותאמים	צמודות למדד המחירים לצרכן	סה"כ	התחייבויות
				<u>עתודות ביטוח ותביעות תלויות</u>
4,661,621	28,201	3,439,512	8,129,334	עתודות ביטוח
56,110	10,162	11,486	77,758	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
54,531	3,611	14,920	73,062	תביעות תלויות
				<u>התחייבויות אחרות</u>
				חברות ביטוח ותוכני ביטוח:
24,570	-	49,449	74,019	פקדונות
18,000	-	24,967	42,967	חשבונות אחרים
100,628	-	30,665	131,293	זכאים ויתרות זכות
<u>4,915,460</u>	<u>41,974</u>	<u>3,570,999</u>	<u>8,528,433</u>	סך-הכל התחייבויות

(\* ראה באור 2(ד)).

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר, 2002

התפלגות הנכסים החופפים להתחייבויות						נ כ ס י ם
התחייבויות אחרות	עודף הון	הון	ביטוח כללי אלפי ש"ח מותאמים	ביטוח חיים (**)	סה"כ הנכסים	
-	-	-	112,200	185,046	297,246	השקעות
-	-	-	-	-	-	מזומנים ושווי מזומנים
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך
-	-	80,471	303,745	1,094,682	1,478,898	תעודות התחייבות ממשלתיות:
-	-	-	2,615	41,442	44,057	סחירות בארץ
-	-	-	-	2,445,579	2,445,579	סחירות בחו"ל
-	-	-	-	-	-	אג"ח מיועדות - הסכמי "חץ"
4,931	-	97,519	75,370	346,157	523,977	תעודות התחייבות אחרות:
-	-	-	68,043	139,602	207,645	סחירות בארץ
-	-	27,459	48,769	264,817	341,045	סחירות בחו"ל
-	-	-	14,602	22,188	36,790	בלתי סחירות בארץ
-	-	-	-	-	-	בלתי סחירות בחו"ל
52,731	-	-	-	462,089	514,820	מניות:
3,807	-	-	-	44,532	48,339	סחירות בארץ
581	-	-	-	-	581	סחירות בחו"ל
-	-	-	-	10,398	10,398	בלתי סחירות בארץ
-	-	-	-	-	-	בלתי סחירות בחו"ל
1,125	-	-	-	4,523	5,648	כתבי אופציה :
-	-	-	-	33	33	סחירים בארץ
-	-	-	-	2,504	2,504	סחירים בחו"ל
2,203	-	-	-	-	2,203	קרנות הון סיכון
-	-	-	-	-	-	תעודות השתתפות בקרנות נאמנות
-	-	-	167	178,750	178,917	הלוואות
-	-	-	4,057	277,980	282,037	כנגד פוליסות ביטוח חיים
-	-	-	21,063	1,032	22,095	מובטחות במשכנתא
-	-	-	4,020	13,577	17,597	מובטחות בערבות בנקאית
-	-	-	140,200	1,384,933	1,525,133	מובטחות בבטחונות אחרים ולא מובטחות
-	-	-	-	24,553	24,553	פקדונות בבנקים
-	-	-	-	-	-	מקרקעין להשכרה
-	-	68,808	-	-	68,808	רכוש קבוע
-	-	45,978	-	-	45,978	בנייני משרד
-	-	-	-	-	-	רכוש קבוע אחר
-	-	-	-	-	-	סכומים לקבל
-	-	-	142,657	76,750	219,407	חברות ביטוח ותוכני ביטוח:
-	-	-	561,101	4,371	565,472	חלקם של מבטחי משנה בעתודות ביטוח
-	-	-	32,924	7,972	40,896	חלקם של מבטחי משנה בתביעות תלויות
-	-	-	239,437	85,189	324,626	חשבונות אחרים
-	-	18,538	15,153	28,323	62,014	פרמיות לגביה
-	-	-	-	-	-	חייבים ויתרות חובה
104,941	42,431	122,209	-	353,959	623,540	הוצאות רכישה נדחות
-	-	-	59,581	-	59,581	בביטוח חיים
-	-	-	-	-	-	בביטוח כללי
170,319	42,431	460,982	1,845,704	7,500,981	10,020,417	סה"כ נכסים
170,319	42,431	460,982	1,823,411	7,523,274	10,020,417	סה"כ הון והתחייבויות (לפי נספח 1)
-	-	-	22,293	(22,293)	-	יתרה בין סוגי ההתחייבויות

(\* ראה באור 2(ד)).  
 (\*\* פירוט הנכסים וההתחייבויות בביטוח חיים לפי סוגיהם ניתן בנפרד.  
 הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

נספח 1 - פירוט ההון וההתחייבויות לפי סוגיהן

ליום 31 בדצמבר, 2002

התחייבויות אחרות	עודף הון	הון	ביטוח כללי	ביטוח חיים (**)	סה"כ ההון וההתחייבויות	הון והתחייבויות
						אלפי ש"ח מותאמים
-	-	373,252	-	-	373,252	<u>הון עצמי</u>
7,437	42,431	87,730	-	-	137,598	<u>התחייבויות לזמן ארוך</u>
120,456	-	-	-	-	120,456	כתבי התחייבות נדחים מסים נדחים
-	-	-	409,483	7,244,987	7,654,470	<u>עתודות ביטוח ותביעות תלויות</u>
-	-	-	-	71,294	71,294	עתודות ביטוח
-	-	-	1,174,287	34,686	1,208,973	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל תביעות תלויות
-	-	-	75,275	77,214	152,489	<u>התחייבויות אחרות</u>
-	-	-	44,076	10,851	54,927	חברות ביטוח ותווכני ביטוח: פקדונות של מבטחי משנה חשבונות אחרים
20,906	-	-	-	-	20,906	התחייבות לחברה אם
21,520	-	-	120,290	84,242	226,052	זכאים ויתרות זכות
<u>170,319</u>	<u>42,431</u>	<u>460,982</u>	<u>1,823,411</u>	<u>7,523,274</u>	<u>10,020,417</u>	סך-הכל הון והתחייבויות

(\* ראה באור 2(ד)).

(\*\*) פירוט הנכסים וההתחייבויות בביטוח חיים לפי סוגיהם ניתן בנפרד.

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

פוליסות משתתפות ברוחי השקעה	לא צמודות ונקובות בדולר	צמודות למדד המחירים לצרכן	סה"כ	נ כ ס י ם השקעות
אלפי ש"ח מותאמים				
158,204	7,834	19,008	185,046	מזומנים ושווי מזומנים ניירות ערך
				תעודות התחייבות ממשלתיות:
1,016,652	3,028	75,002	1,094,682	סחירות בארץ
26,421	15,021	-	41,442	סחירות בחו"ל
122,082	-	2,323,497	2,445,579	אג"ח מיועדות - הסכמי "חץ" תעודות התחייבות אחרות:
324,734	1,364	20,059	346,157	סחירות בארץ
134,291	5,311	-	139,602	סחירות בחו"ל
219,476	-	45,341	264,817	בלתי סחירות בארץ
22,188	-	-	22,188	בלתי סחירות בחו"ל מניות:
462,089	-	-	462,089	סחירות בארץ
44,532	-	-	44,532	סחירות בחו"ל
8,074	2,324	-	10,398	בלתי סחירות בחו"ל כתבי אופציה:
4,523	-	-	4,523	סחירים בארץ
33	-	-	33	סחירים בחו"ל
2,504	-	-	2,504	קרנות הון סיכון הלוואות
66,704	794	111,252	178,750	כנגד פוליסות ביטוח חיים
205,888	2,243	69,849	277,980	מובטחות במשכנתא
6	-	1,026	1,032	מובטחות בערבות בנקאית
443	284	12,850	13,577	מובטחות בבטחונות אחרים ולא מובטחות
648,512	-	736,421	1,384,933	פקדונות בבנקים
-	-	24,553	24,553	מקרקעין להשכרה סכומים לקבל
				חברות ביטוח ותוכני ביטוח:
56,408	-	20,342	76,750	חלקם של מבטחי משנה בעתודות ביטוח
3,919	-	452	4,371	חלקם של מבטחי משנה בתביעות תלויות
5,886	-	2,086	7,972	חשבונות אחרים
66,217	-	18,972	85,189	פרמיות לגביה
28,217	-	106	28,323	חייבים ויתרות חובה
295,978	595	57,386	353,959	הוצאות רכישה נדחות
3,923,981	38,798	3,538,202	7,500,981	סך-הכל נכסים
3,923,981	38,798	3,560,495	7,523,274	סך-הכל התחייבויות (ראה להלן)
-	-	(22,293)	(22,293)	מגיע מיתר עסקי החברה
				התחייבויות
				עבודות ביטוח ותביעות תלויות
3,707,760	33,431	3,503,796	7,244,987	עבודות ביטוח
57,487	5,367	8,440	71,294	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
28,896	-	5,790	34,686	תביעות תלויות
				התחייבויות אחרות
				חברות ביטוח ותוכני ביטוח:
56,408	-	20,806	77,214	פקדונות
7,358	-	3,493	10,851	חשבונות אחרים
66,072	-	18,170	84,242	זכאים ויתרות זכות
3,923,981	38,798	3,560,495	7,523,274	סך-הכל התחייבויות

(\* ראה באור 2(ד).  
 הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

## באור 1: - כללי

א. השליטה בחברה

החברה הינה חברה מאוחדת של מנורה החזקות בע"מ (להלן: החברה האם) המחזיקה בה בשיעור של 96% (ליום 31 בדצמבר, 2002 - 100%). מניות החברה האם רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב.

ב. הגדרות

## בדוחות הכספיים:

- החברה - מנורה חברה לביטוח בע"מ.
- בעל ענין - כמשמעו בפסקה (1) להגדרת בעל ענין בתאגיד בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968.
- צדדים קשורים - כמשמעותם בתקנות פרטי דין וחשבון.
- מדד - מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

באור 2: - כללי דיווח ומדיניות חשבונאית

עיקרי הדיווח והמדיניות החשבונאית אשר יושמו בדוחות הכספיים הם כדלקמן:

א. כללי החשבונאות

הדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי החשבונאות, הדיווח והעריכה, אשר נקבעו על פי חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 והתקנות שהותקנו על פיו, ובכללן תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998 (להלן - תקנות פרטי דין וחשבון).

ב. דוחות כספיים מותאמים1. כללי

הדוחות הכספיים ערוכים על בסיס המוסכמה של העלות ההיסטורית המותאמת לשינויים בכוח הקנייה הכללי של המטבע הישראלי על בסיס המדד שפורסם ביום 15 בינואר, 2004.

החברה מנהלת את חשבונותיה באופן שוטף בשקלים נומינליים. הנתונים בערכים נומינליים הותאמו לשקלים בעלי כוח קנייה קבוע בהתאם לעקרונות שנקבעו בתקנות פרטי דין וחשבון, המבוססות בעיקרן על גילויי דעת של לשכת רואי חשבון בישראל.

תמצית הדוחות הכספיים בערכים נומינליים אשר שימשו בסיס לעריכת הדוחות המותאמים, מובאת בבאור 22.



באור 2: - כללי דיווח ומדיניות חשבונאית (המשך)

ב. דוחות כספיים מותאמים (המשך)

2. עקרונות ההתאמה

(א) מאזנים

המאזנים המותאמים נערכו לפי הכללים להלן:

פריטים כספיים מוצגים במאזן המותאם בערכים נומינליים.

פריטים לא כספיים (בעיקר - מקרקעין להשכרה, רכוש קבוע והון המניות) הותאמו על-פי השינויים שחלו במדד מהמדד בגין חודש העסקה ועד למדד בגין חודש המאזן.

המונח "עלות" בדוחות הכספיים משמעותו עלות מותאמת, אלא אם צויין אחרת.

הערכים המותאמים של הנכסים הלא כספיים אינם מייצגים בהכרח שווי מימוש או ערך כלכלי ריאלי, אלא רק את יתרת העלות המותאמת לשינויים שחלו בכוח הקניה הכללי של המטבע הישראלי.

(ב) דוחות על השינויים בהון העצמי

דיבידנד ששולם הותאם על-פי השינויים שחלו במדד מהמדד בגין חודש התשלום ועד למדד בגין חודש המאזן.

(ג) דוחות עסקי ביטוח ודוחות רווח והפסד

דוחות עסקי הביטוח ודוחות הרווח וההפסד המותאמים, נערכו לפי הכללים להלן:

יתרות עתודות ביטוח ותביעות תלויות, חלק מבטחי המשנה בהן והוצאות רכישה נדחות לתחילת השנה, הותאמו בשיעור עליית המדד הידוע בשנת הדוח על-פי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך המאזן (להלן - המדד הידוע).

פעולות במשך השנה הותאמו, כמפורט כדלקמן:

פעולות הרשומות בשקלים - פרמיות, דמים ודמי עמלה בגין עסקי ביטוח כללי הותאמו על-פי השינויים שחלו במדד, מהמדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך תחילת תוקף הביטוח של הפוליסות המתייחסות ועד למדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך המאזן. פעולות אחרות הותאמו על-פי השינויים שחלו במדד מהמדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך תום חודש העסקה ועד למדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך המאזן. פחת והפחתות הותאמו על בסיס מדדים ספציפיים במקביל להתאמת הסעיף המאזני.

פעולות הרשומות במטבע חוץ - לפי שערי החליפין היציגים של היום האחרון בחודש בו בוצעה העסקה ומותאמים מאותו מועד כאמור לגבי פעולות הרשומות בשקלים.

ההפרשה למסי הכנסה ורווח כוללת את השחיקה האינפלציונית של תשלומי מקדמות המס במשך שנת הדוח.

באור 2: - כללי דיווח ומדיניות חשבונאית (המשך)

ב. דוחות כספיים מותאמים (המשך)

3. מספרי השוואה:

(א) הסכומים בדוחות הכספיים של שנים קודמות, בוטאו בשקלים של חודש דצמבר של אותן שנים, בהתאם לבסיסים המתוארים לעיל.

לצורך הצגתם כמספרי השוואה בדוחות הכספיים, הותאמו סכומים אלה לשקלים של חודש דצמבר, 2003, בהתאם לעלייה שחלה במדד מהמדד בגין חודש דצמבר של השנה המתייחסת ועד למדד בגין חודש דצמבר, 2003.

(ב) הסעיפים "שינוי בעתודות ביטוח", "שינוי בהוצאות רכישה נדחות" וכן השינוי בתביעות תלויות המהווה חלק מסעיף "תביעות" בדוחות עסקי ביטוח חיים ועסקי ביטוח כללי, הותאמו על-פי שיעור עליית המדד הידוע בשנת הדוח כמתואר לעיל. על כן, סכומי התאמה אלה אינם תואמים את ההפרש המתקבל מהשוואת הנתונים המאזניים, עקב תיאומם כמתואר בסעיף משנה (א) לעיל.

הפרשי התיאום נכללו בסעיף הכנסות מהשקעות בדוחות עסקי ביטוח.

4. פרטים על המדד ועל שער החליפין היציג של דולר ארה"ב (להלן - הדולר):

שיעור השינוי בשנת			ליום 31 בדצמבר			מדד המחירים לצרכן (בסיס ממוצע 1993) - בגין חודש דצמבר - בגין חודש נובמבר
2001	2002	2003	2001	2002	2003	
	%		בנקודות			
1.4	6.5	(1.9)	170.9	182.0	178.6	
1.4	6.7	(2.0)	171.1	182.5	178.9	
			בש"ח			
9.3	7.3	(7.6)	4.416	4.737	4.379	שער החליפין היציג של הדולר לעומת הש"ח

ג. שימוש באומדנים

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם לחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 והתקנות שהותקנו על פיו ובהתאם לכללי החשבונאות המקובלים, נדרשת ההנהלה להשתמש באומדנים והערכות המשפיעים על הנתונים המדווחים של נכסים והתחייבויות ועל הנתונים בדבר נכסים מותנים והתחייבויות תלויות שניתן להם גילוי בדוחות הכספיים וכן על נתוני הכנסות והוצאות בתקופת הדיווח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מאומדנים אלה.

ד. עסקי ביטוח חיים

1. הפרמיות, לרבות חסכוניות וקצבאות, נרשמות בעיקרן כהכנסות בהגיע מועד גבייתן.
2. פרעון פוליסות נזקף בהגיע זמן הפרעון. קצבאות נזקפות בהגיע זמן תשלומן. פדיונות נזקפים בעת התשלום. מקרי מוות נזקפים עם היוודעם.

באור 2: - כללי דיווח ומדיניות חשבונאית (המשך)

ד. עסקי ביטוח חיים (המשך)

3. עתודות ביטוח חיים, חלקם של מבטחי משנה בהן והוצאות הרכישה הנדחות בביטוח חיים נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית שנתית, המבוצעת על-ידי אקטואר החברה דר' אברהם לוונגליק (FILAA), שהצהיר כי החישובים נעשו על-פי שיטות אקטואריות מקובלות בישראל ובאופן עקבי לשנה הקודמת.

בחישוב העתודה השתמש האקטואר בשיעורי ריבית ובלוחות תמותה ששימשו את החברה בהכנת תעריף הביטוח של תוכניות הביטוח השונות.

ביום 30 באפריל, 2002 הוציא המפקח על הביטוח הנחיות בקשר לחישוב עתודות לתשלום גמלא בפוליסות ביטוח חיים. ההנחיות הוצאו בעקבות העלייה המתמשכת בתוחלת החיים. על פי ההנחיות, העתודות הנדרשות גבוהות מהעתודות שהיה נהוג לחשב בעבר בענף הביטוח. את הפער, בגין פרמיות שהופקדו לפני שנת 2000, שבין העתודות שנכללו בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2001 לבין העתודות המחושבות על פי ההנחיות יש להשלים בסכומים שנתיים שווים במשך עשר שנים עד ליום 31 בדצמבר, 2011. היתרה שיש להפריש בשנים הבאות הינה בסך 8,876 אלפי ש"ח.

העתודה בגין ביטוח חיים קבוצתי חושבה בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (ביטוח חיים קבוצתי), התשנ"ג-1993.

4. הוצאות רכישה נדחות:

בתקנות פרטי דין וחשבון נקבעו כללים לאופן קביעת סכום הוצאות הרכישה הנדחות של פוליסות ביטוח חיים חדשות (להלן - ה-DAC) הנמכרות החל מיום 1 בינואר, 1999 השונים מהכללים הנהוגים לגבי פוליסות שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר, 1998. על פי הכללים החדשים הנ"ל ה-DAC כולל עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה והוצאות אחרות הקשורות לרכישת פוליסות חדשות, לרבות חלק מהוצאות הנהלה וכלליות. על פי כללים אלה ה-DAC מופחת בשיעורים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-15 שנה. הוצאות הרכישה הנדחות המתייחסות לפוליסות שבוטלו, נמחקות במועד הביטול. החברה בוחנת את יתרת הוצאות הרכישה הנדחות ביחס לרווחים הצפויים בעתיד (ראה באור 11 להלן). הוצאות רכישה נדחות בגין פוליסות שהופקו עד ליום 31 בדצמבר, 1998 ממשיכות להיכלל על בסיס "ניכוי הצימר" לפי שיעורים מהפרמיה או מהסכום בסיכון בהתאם לתוכניות הביטוח השונות.

5. עתודת ביטוח חיים בקשר לפוליסות אשר לפי תנאיהן צמודות ביום המאזן למדד יוני (הצמדה חצי שנתית) והנכסים החופפים לעתודה זו, מותאמים למדד אחיד של חודש נובמבר. התאמה זו אינה מייצגת את סכום ההתחייבויות החוזיות של החברה לגבי פוליסות אלו ואין לה השפעה על התוצאות העסקיות.

6. עתודת ביטוח חיים הצמודה לשער החליפין של הדולר וההשקעות החופפות לה נכללו לפי שער החליפין היציג לתאריך המאזן.

באור 2: - כללי דיווח ומדיניות חשבונאית (המשך)

ד. עסקי ביטוח חיים (המשך)

7. עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל:

העתודה לסיכונים יוצאים מהכלל מחושבת בשיעורים מסכום הביטוח בסיכון. משרד המפקח על הביטוח העביר בשנת 2002 לחברות הביטוח טיוטת תקנות בקשר לחישוב ההפרשה לעתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים, המבוססת על העקרונות שהוסכמו ביניהם המפורטים להלן:

חברת ביטוח תפריש לעתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים בשיעור של 0.2% מהסכום בסיכון בשייר העצמי. את הפער שבין העתודה המחושבת כאמור בטיוטת התקנות לבין העתודה שנכללה בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2001 (להלן - הפער) יש להשלים בחלקים שווים בתקופה של שנים עשר שנים. ליום 31 בדצמבר, 2001, סכום העתודה הינו כ-0.21% מהסכום בסיכון.

הפרשה בגין השינוי בסכום בסיכון בשייר עצמי בין שנת דוח לקודמתה, החל מיום 1 בינואר, 2002, תבוצע בחלקים שווים בתקופה של שמונה שנים.

ניתן לשחרר כספים מהעתודה, בתנאי שסכום העתודה גבוה מ-0.25% מהסכום בסיכון בשייר עצמי.

8. רווחים מעסקים לזמן ארוך נקבעים מתוך העודף שנוצר לאחר ההערכה האקטוארית השנתית של העתודה.

ה. עסקי ביטוח כללי

1. תוצאות החיתום בעסקי ביטוח כללי נקבעות על בסיס שנתי, פרט לתוצאות של עסקים מתמשכים (בעיקר בענפי חבויות) הנזקפות על בסיס תלת-שנתי מצטבר.

2. פרמיות נזקפות בשנת תחילת הפוליסה.

3. העתודה לסיכונים שטרם חלפו, התביעות התלויות, לרבות חלקם של מבטחי משנה בעתודה ובתביעות התלויות והוצאות הרכישה הנדחות בביטוח כללי חושבו בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, על תיקוניהן.

העתודה בגין סיכונים שטרם חלפו לגבי עסקים המתנהלים על בסיס שנתי, מחושבת בעיקר יחסית לפרמיה בפועל לכל חודש.

לגבי כל העסקים המתמשכים מחושב עודף הכנסות על הוצאות (להלן - העודף) המורכב מפרמיות, הוצאות רכישה, תביעות וחלק מהכנסות מהשקעות לפי ענפי הביטוח ושנת החיתום המתייחסת.

העודף המצטבר, לפני סיום השנה השלישית ממועד שנת תחילת הביטוח, בניכוי עתודה לסיכונים שטרם חלפו, (להלן - הצבירה), נכלל בסעיף תביעות תלויות, הגרעון נזקף כהוצאה.

חלק העמלה והוצאות רכישה אחרות, המתייחס לפרמיה שטרם הורווחה, מועבר לשנה הבאה כהוצאות רכישה נדחות. הוצאות אלו מחושבות לפי השיעורים בפועל או לפי שיעורים תקינים, לכל ענף בנפרד, על-פי התקנות הנ"ל, לפי הנמוך שבהם.

באור 2: - כללי דיווח ומדיניות חשבונאית (המשך)

ה. עסקי ביטוח כללי (המשך)

4. תביעות:

א. תביעות כוללות סילוק ועלויות הטיפול הישירות בגין תביעות ששולמו ותלויות שאירעו בשנת הדוח וכן עדכון ההפרשה לתביעות התלויות שנרשמה בשנים קודמות. הפרשים אלה משתקפים בחשבונות התוצאתיים.

ב. תביעות תלויות נכללו כדלקמן:

(1) תביעות תלויות בניכוי חלקם של מבטחי משנה בהן, בענפי רכב חובה וחבויות (חבות מעבידים וצד שלישי), נכללו החל מהמאזן ליום 31 בדצמבר, 2002, לפי הגבוה מבין ההערכה הפרטנית בתוספת סכום הצבירה לבין ההערכה על בסיס תחשיב אקטוארי. ההשוואה מחושבת לכל שנת חיתום בנפרד.

תביעות תלויות בניכוי חלקם של מבטחי משנה בהן בענפי ביטוח רכב רכוש ומקיף דירות נכללו לפי הגבוה מבין ההערכה הפרטנית לבין הערכה אקטוארית. התחשיב האקטוארי חושב על-ידי אקטואר החברה, ד"ר אברהם לוונגליק (FILAA).

עד ליום 31 בדצמבר, 2001 נכללו התביעות התלויות, בענפי החבויות הנ"ל, על בסיס הערכות פרטניות מעורכי דין ומומחי החברה בתוספת הפרשות בגין תביעות שאירעו וטרם דווחו (I.B.N.R.) וסכום הצבירה שחושב בענף רכב חובה לתקופה של חמש שנים ובענפי החבויות האחרים לתקופה של שלוש שנים.

על-פי הוראות המפקח על הביטוח, יישום תחשיב אקטוארי כאמור, בענף רכב חובה מאפשר מעבר של חישוב התביעות התלויות על בסיס צבירה מחמש שנים לשלוש שנים.

כתוצאה מכך, קטנו התביעות התלויות בשייר העצמי ליום 31 בדצמבר, 2002 וגדל הרווח מעסקי ביטוח כללי והרווח לפני מסים בשנת 2002 בסך כ- 31 מליון ש"ח. הרווח הנקי לשנת 2002 גדל בסך 16.8 מליון ש"ח המהווה 0.09 ש"ח ל- 1 ש"ח ערך נקוב של הון המניות.

(2) תביעות תלויות בענפים אחרים נכללו כדלקמן:

א) תביעות תלויות ידועות הכוללות הפרשה מתאימה לסילוק והוצאות הטיפול הישירות עד לסוף התקופה ואשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים. הפרשה זו מתבססת בעיקרה על הערכה פרטנית לכל תביעה לפי חוות דעת שנתקבלה מעורכי דין ומומחי החברה שמטפלים בתביעות.

ב) הפרשה בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו לחברה (I.B.N.R.).

באור 2: - כללי דיווח ומדיניות חשבונאית (המשך)

ה. עסקי ביטוח כללי (המשך)

5. עסקים המתקבלים מחברות ביטוח אחרות וסוכנויות חיתום נכללים לפי חשבונות המתקבלים עד לתאריך המאזן בתוספת הפרשות לפי הענין.
6. בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח, נכללו בסעיף דמי ביטוח כל הסכומים ששולמו על ידי הלווים בקשר עם פוליסות ביטוח נכס באמצעות בנק למשכנתאות. הסכומים המשולמים לבנק למשכנתאות בשל הוצאות, נכללו בסעיף עמלות.
7. הכנסות מהשקעות מחושבות לפי היחס שבין הממוצע השנתי של המקורות להשקעות שמקורן בעסקי ביטוח כללי לבין סך הממוצע הכולל של המקורות להשקעות.

ו. ביטוח משנה

בהתאם לתקנות פרטי דין וחשבון, התחייבויות מבטחי המשנה לתאריך המאזן בגין חלקם בעתודות הביטוח ובתביעות התלויות, מוצגות בנפרד במאזן בסעיף סכומים לקבל בניכוי הפרשה לחובות מסופקים, בהתאם להערכת ההנהלה.

ז. הערכת נכסים והתחייבויות

1. נכסים בלתי סחירים והתחייבויות הצמודים למדד נכללו במאזן לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך המאזן, בהתאם לתנאי ההתקשרות ובכפוף לאמור בבאור 2(ד)(5) לעיל. כאשר ההשקעה הנומינלית בנכסים מובטחת לחברה, גם אם היא גבוהה מהערך המותאם למדד, מוצגת ההשקעה לפי ערכה הנומינלי.

2. יתרות במטבע חוץ או הצמודות לו נכללו לפי שערי חליפין יציגים לתאריך המאזן.

3. מזומנים ושווי מזומנים כוללים פקדונות בבנקים שתקופת פרעונם, בעת הפקדתם, אינה עולה על שלושה חודשים.

4. השקעות בניירות ערך נכללו כדלקמן:

- נכללו לפי ערכן המותאם לפי תנאי ההנפקה. אגרות חוב בלתי סחירות (בעיקר של הממשלה או בערבותה במסגרת הסכמי ח"ץ)

תעודות השתתפות בקרנות נאמנות - נכללו לפי ערכי הפדיון לתאריך הדוחות הכספיים.

ניירות ערך סחירים אחרים - נכללו לפי שווי השוק לתאריך הדוחות הכספיים.

מניות בלתי סחירות - נכללו לפי העלות. במקרים של ירידת ערך שלדעת ההנהלה אינה בעלת אופי זמני נכללה הפרשה לירידת ערך.

מכשירים פיננסיים סחירים - נכללו לפי שווי השוק לתאריך הדוחות הכספיים.

מכשירים פיננסיים בלתי סחירים - נכללו לפי ערכם הפנימי המחושב על בסיס השערים היציגים של מטבע חוץ לתאריך הדוחות הכספיים, בתוספת פרמיה לתאריך הפרעון.

באור 2: - כללי דיווח ומדיניות חשבונאית (המשך)

ז. הערכת נכסים והתחייבויות (המשך)

5. החברה פועלת במכשירים פיננסיים נגזרים, בדרך כלל, לגידור התחייבויות ומאזן ההצמדה. מכשירים פיננסיים נגזרים שלא יועדו להגנה, נכללו במאזן לפי העלות. הכנסות והוצאות נזקפות לדוח רווח והפסד על בסיס צבירה וכמפורט להלן:

הכנסות והוצאות מעסקאות פרוורד (שקל/דולר) נזקפות על בסיס צבירה. פרמיות על אופציות בלתי סחירות (דולר/שקל) נפרסות על פני התקופה עד למועד פקיעת האופציות. הפסד שנצבר מאופציות נזקף לדוח רווח והפסד.

בהתאם לתקנות פרטי דין וחשבון, מוצגים המכשירים הפיננסיים הנגזרים, נטו בסעיף ניירות ערך.

6. הלוואות ופקדונות נכללו לפי ערכם המקורי בתוספת הכנסות שנצברו לתאריך הדוחות הכספיים בניכוי הפרשה לחובות מסופקים (ראה יא' להלן).

7. רכוש קבוע ומקרקעין להשכרה נכללו כדלקמן:

בניני משרד ומקרקעין להשכרה, נכללו במאזן לפי העלות, בניכוי פחת שנצבר, פרט לבניני המשרד והמקרקעין להשכרה שנרכשו עד 31 בדצמבר, 1993, שערכם הותאם לערך השוק ליום 31 בדצמבר, 1994, בהתבסס על הערכת שמאי מוסמך ובניכוי "מרווח בטחון", כנקבע בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח שהיו בתוקף בעת ההערכה. מתאריך זה ואילך, הותאם ערכם של הנכסים בגובה עליית המדד.

רכוש קבוע אחר נכלל במאזן לפי העלות בניכוי פחת שנצבר.

הפחת מחושב בשיעורים שנתיים קבועים מהעלות ומההערכה מחדש, בהתאם לאורך החיים הכלכלי המשוער של הרכוש.

8. ירידת ערך נכסים:

החברה מיישמת החל משנת הדוח את תקן חשבונאות מספר 15 בדבר ירידת ערך נכסים (להלן - התקן). התקן קובע נהלים שיש ליישם כדי להבטיח שנכסים (שלגביהם חל התקן), לא יוצגו בסכום העולה על סכום בר-ההשבה שלהם כהגדרתו בתקן.

התקן חל על כל הנכסים במאזן, למעט נכסי מס ונכסים כספיים. הפסד שהוכר כאמור יבוטל רק אם חלו שינויים באומדנים ששימשו בקביעת סכום בר-ההשבה של הנכס מהמועד בו הוכר ההפסד האחרון מירידת ערך.

להערכת הנהלת החברה, בהתאם למבחני ירידת הערך על בסיס הכללים החשבונאיים, לגבי הנכסים הנ"ל, לא נדרשת החברה לבצע הפרשות לירידת ערך.

באור 2: - כללי דיווח ומדיניות חשבונאית (המשך)

ח. התחייבויות בשל סיום יחסי עובד-מעביד ודמי חופשה

התחייבויות החברה בשל סיום יחסי עובד-מעביד הכוללות התחייבויות לפי דין, הסכם, נוהג וציפיות הנהלה מכוסות במלואן על-ידי הפקדות בפוליסות ביטוח מנהלים (במרביתן של החברה) ובקופות גמל, בתוספת רווחים שנצברו ועל-ידי הפרשה משלימה הכלולה בסעיף זכאים ויתרות זכות.

ההתחייבות לדמי חופשה מכוסה במלואה על-ידי הפרשה הכלולה בסעיף זכאים ויתרות זכות.

ט. דיבידנד שהוכרז

בהתאם לתקן 7 של המוסד לתקינה חשבונאית, דיבידנד שהוכרז לאחר תאריך המאזן לא משתקף בהתחייבות בדוחות הכספיים.

י. הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות נזקפות לדוחות עסקי הביטוח ולדוחות הרווח וההפסד על-פי שיטת חלוקה המבוססת על ייחוס ספציפי של הוצאות ישירות והקצאת ההוצאות האחרות על בסיס יחס התפלגות השכר ושטחי המשרדים.

יא. הפרשה לחובות מסופקים

ההפרשה מחושבת באופן ספציפי בגין חובות שלדעת הנהלה גבייתם מוטלת בספק.

יב. מסים על ההכנסה ומסים נדחים

1. החברה מבצעת ייחוס מסים בגין הפרשי עיתוי שהינם הפרשים בין ערכם לצרכי מס של נכסים והתחייבויות לבין ערכם הפנקסני במאזן. ייחוס המסים כאמור מתבצע בגין הפרשים הנוגעים לנכסים שהפחתתם מותרת בניכוי לצרכי מס, כגון: הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים, הערכה מחדש של בניני משרד ומקרקעין והפרשים זמניים שוטפים אחרים.

2. יתרות המסים הנדחים (נכס או התחייבות) מחושבים בהתאם לגישת ההתחייבות לפי שיעורי המס הצפויים לחול בעת מימושם.

3. מסים נדחים לקבל בשל הפרשים זמניים שוטפים נכללו בסעיף חייבים ויתרות חובה.

מסים נדחים בשל התחייבויות ארוכות טווח נכללו בסעיף התחייבות לזמן ארוך למסים נדחים.

יג. רווח למניה

הרווח למניה חושב בהתאם להנחיות גילוי דעת מספר 55 של לשכת רואי חשבון בישראל.



באור 2: - כללי דיווח ומדיניות חשבונאית (המשך)

פרוט הנכסים וההתחייבויות יד.

הנכסים וההתחייבויות הנכללים בפירוט הנכסים וההתחייבויות משקפים את הדווח של החברה למפקח על הביטוח הנערך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי השקעות ההון, והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001, (להלן: תקנות ההשקעה).

על פי חוק הפיקוח ותקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי הפרדת חשבונות ונכסים של מבטח בביטוח חיים), התשמ"ד-1984 (להלן: תקנות הפרדת חשבונות) על מבטח להחזיק בנפרד את נכסיו בביטוח חיים ולנהל מערכת חשבונות נפרדת לנכסיו ולהתחייבויותיו שבביטוח חיים.

הנכסים וההתחייבויות בביטוח חיים, נכללים בפירוט הנכסים וההתחייבויות, בהתבסס על מערכת החשבונות הנפרדת המתנהלת על ידי החברות בהתאם לתקנות הפרדת חשבונות.

לעומת זאת, לא חלה חובה על מבטח להחזיק בנפרד נכסים החופפים להתחייבויותיו בביטוח כללי מאלו החופפים להונו העצמי וליתר התחייבויותיו, ואין הוא חייב לנהל לגביהם מערכות חשבונות נפרדות.

תקנות ההשקעה קובעות מגבלות באשר ליחס שבין נכסים מסויימים לבין התחייבויות המבטח (לרבות הונו העצמי) אולם, אין כללים ליחוס נכסי המבטח כנגד התחייבויותיו הביטוחיות בביטוח כללי וכנגד הונו העצמי והתחייבויותיו האחרות, כל עוד השקעותיו הכלולות הינן במסגרת התקנות כאמור.

שינויים צפויים בכללי דיווח ומדיניות חשבונאית טו.

בחודש אוקטובר, 2001 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מספר 12 בדבר הפסקת ההתאמה של דוחות כספיים. בחודש דצמבר, 2002 פורסם תקן חשבונאות מספר 17 בדבר דחיית יישום תקן חשבונאות 12 ליום 1 בינואר, 2004.

בהתאם לתקני חשבונאות מספר 12 ו-17, תופסק ההתאמה של דוחות כספיים לאינפלציה בישראל החל מיום 1 בינואר, 2004. עד ליום 31 בדצמבר, 2003 המשיכה החברה לערוך דוחות מותאמים. הסכומים המותאמים הכלולים בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2003 ישמשו נקודת מוצא לדיווח הכספי הנומינלי החל מיום 1 בינואר, 2004.

מידת השפעה של השינוי האמור על הדוחות הכספיים, תלויה בשיעור האינפלציה, בהרכב נכסי החברה ובמקורות מימונם.

בנושא זה, התקבלה טיוטה לתיקון תקנות הפיקוח על הביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998, שעיקרה החלת תקן חשבונאות מספר 12 על חברות הביטוח.

31 בדצמבר		ניירות ערך	באור 3 -
2002	2003		
אלפי ש"ח מותאמים		א. להלן ההרכב:	
		אגרות חוב -	
		ממשלתיות	
		בלתי סחירות	
2,445,579	2,415,835	צמודות למדד	
784,153	928,688	סחירות - בישראל	
694,745	992,111	צמודות למדד (*)	
		לא צמודות	
		סחירות - בחו"ל	
44,057	38,063	נסחרות במטבע חוץ	
		אחרות	
		סחירות - בישראל	
369,033	428,761	צמודות למדד	
19,731	31,037	צמודות במטבע חוץ	
34,673	47,245	בלתי צמודות	
100,540	87,833	ניתנות להמרה	
		סחירות - בחו"ל	
149,330	101,992	נסחרות במטבע חוץ	
58,315	35,007	ניתנות להמרה	
		בלתי סחירות - בישראל	
280,394	592,660	צמודות למדד	
-	6,073	צמודות במטבע חוץ	
46,856	87,869	בלתי צמודות	
13,795	30,910	ניתנות להמרה	
		בלתי סחירות - בחו"ל	
36,790	82,190	במטבע חוץ	
5,077,991	5,906,274	סך-הכל אגרות חוב (*)	
		ניירות ערך אחרים -	
514,820	894,614	מניות סחירות בישראל	
48,339	120,165	מניות סחירות בחו"ל	
581	592	מניות בלתי סחירות בישראל	
10,398	20,346	מניות בלתי סחירות בחו"ל	
5,648	(3,243)	כתבי אופציה סחירים בישראל	
33	3,942	כתבי אופציה סחירים בחו"ל	
2,203	-	תעודות השתתפות בקרנות נאמנות	
2,504	2,530	קרנות הון סיכון בישראל	
5,662,517	6,945,220	סך-הכל ניירות ערך	
4,351	2,771	(*) כולל אגרות חוב המופקדות בבנק ישראל	
22,673	157,079	ב. סכום החשיפה נטו לנכס הבסיס המוצג במונחי דלתא של העסקאות שנעשו לתאריך המאזן	
22,673	146,791	מזה בגין נכסים החופפים להתחייבויות בגין פוליסות משתתפות ברווחי השקעות	
-	10,288		

באור 4 - הלוואות

31 בדצמבר		
2002	2003	
אלפי ש"ח מותאמים		
		א. חלוקה לפי בטחונות:
178,917	186,870	על פוליסות ביטוח חיים
		אחרות:
282,037	266,739	במשכנתאות על מקרקעין או
22,095	41,899	בהתחייבויות לרישום משכנתא
4,838	3,908	בערבויות בנקאיות
12,759	40,749	בשעבוד כלי רכב
		בבטחונות אחרים וללא בטחונות (*)
321,729	353,295	סך-הכל הלוואות אחרות
500,646	540,165	סך-הכל הלוואות

(\*) כולל הלוואות לחברות בדירוג A ומעלה והלוואות לסוכנים המובטחות בשעבוד עמלות.

ב. חלוקה לפי בסיסי הצמדה, שיעורי הריבית הממוצעת ומשך החיים הממוצע:

אלפי ש"ח מותאמים	משך החיים הממוצע שנים	שיעורי הריבית הממוצעת %	
			ליום 31 בדצמבר, 2003:
481,932	3.47	6.31	צמודות למדד
15,211	1.19	5.97	צמודות לדולר
43,022	0.79	9.74	בלתי צמודות
540,165			
			ליום 31 בדצמבר, 2002:
467,502	3.50	6.10	צמודות למדד
4,552	0.78	6.69	צמודות לדולר
28,592	0.64	9.68	בלתי צמודות
500,646			

באור 5: -

פקדונות בבנקים

אלפי ש"ח מותאמים	משך החיים הממוצע שנים	שיעורי הריבית הממוצעת %	חלוקה לפי בסיסי הצמדה, שיעורי הריבית הממוצעת ומשך החיים הממוצע:
			ליום 31 בדצמבר, 2003:
1,466,081	6.15	5.57	צמודים למדד
			ליום 31 בדצמבר, 2002:
1,525,133	6.46	5.50	צמודים למדד

באור 6: -

בנייני משרד ומקרקעין להשכרה

א. להלן ההרכב:

בנייני משרד (** משרד)	מקרקעין להשכרה (*)	אלפי ש"ח מותאמים	עלות
87,437 (839)	32,812 839		יתרה ליום 1 בינואר, 2003 שינוי ייעוד רכישות גריעות
4	2,636		
-	(248)		
86,602	36,039		יתרה ליום 31 בדצמבר, 2003
			<u>פחת שנצבר</u>
17,674 (182)	13,676 182		יתרה ליום 1 בינואר, 2003 שינוי ייעוד פחת לשנה גריעות
2,484	993		
-	(92)		
19,976	14,759		יתרה ליום 31 בדצמבר, 2003
			<u>הערכה מחדש (הפחתת ערך)</u>
(955)	5,417		יתרה ליום 1 בינואר, 2003 הפחתה לשנה גריעות
35	(162)		
-	(50)		
(920)	5,205		יתרה ליום 31 בדצמבר, 2003
65,706	26,485		<u>יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2003</u>
68,808	24,553		<u>יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2002</u>
4%	4%		שיעורי הפחת השנתיים (למעט ערך הקרקע)

(\*) מוחזקים על חשבון עסקי ביטוח חיים.

(\*\*) בעיקר בנין משרדים של החברה, ברחוב אלנבי 115, תל-אביב.

באור 6: - בנייני משרד ומקרקעין להשכרה (המשך)

ב. מרבית הנכסים מוחזקים על-שם מנורה נכסים והשקעות בע"מ, חברת איגוד מקרקעין בשליטה מלאה של החברה, שדוחותיה אוחדו בדוחות הכספיים.

ג. כל הזכויות במקרקעין הן זכויות בעלות.

באור 7: - רכוש קבוע אחר

סך-הכל	שיפורים במושכר	כלי רכב	ריהוט וציוד משרדי	מחשבים ותוכנה	
אלפי ש"ח מותאמים					
					<u>עלות</u>
165,235	8,001	7,497	23,101	126,636	יתרה ליום 1 בינואר, 2003
23,637	1,102	555	341	21,639	רכישות
(2,710)	-	(2,710)	-	-	גריעות
<u>186,162</u>	<u>9,103</u>	<u>5,342</u>	<u>23,442</u>	<u>148,275</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2003
					<u>פחת שנצבר</u>
119,257	5,252	3,756	16,872	93,377	יתרה ליום 1 בינואר, 2003
19,423	514	920	1,078	16,911	פחת לשנה
(2,034)	-	(2,034)	-	-	גריעות
<u>136,646</u>	<u>5,766</u>	<u>2,642</u>	<u>17,950</u>	<u>110,288</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2003
					<u>יתרה מופחתת</u>
<u>49,516</u>	<u>3,337</u>	<u>2,700</u>	<u>5,492</u>	<u>37,987</u>	<u>ליום 31 בדצמבר, 2003</u>
					<u>יתרה מופחתת</u>
<u>45,978</u>	<u>2,749</u>	<u>3,741</u>	<u>6,229</u>	<u>33,259</u>	<u>ליום 31 בדצמבר, 2002</u>
	<u>10%-20%</u>	<u>15%</u>	<u>6%-25%</u>	<u>25%-33%</u>	שיעורי הפחת השנתיים

באור 8 - חברות ביטוח ותוכני ביטוח

א. להלן ההרכב:

31 בדצמבר	
2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים	

חלקם של מבטחי משנה בעתודות ביטוח:

76,750	73,547
142,657	141,586
<u>219,407</u>	<u>215,133</u>

בביטוח חיים  
בביטוח כללי

חלקם של מבטחי משנה בתביעות תלויות:

4,371	15,084
561,101	588,425
<u>565,472</u>	<u>603,509</u>

בביטוח חיים  
בביטוח כללי

חשבונות אחרים:

7,972	956
32,924	48,300
<u>40,896</u>	<u>49,256</u>
<u>825,775</u>	<u>867,898</u>

בביטוח חיים  
בביטוח כללי (ראה ב' ו-ג' להלן)

סך-הכל

ב. חשבונות אחרים כוללים יתרות חובה שחלפה למעלה משנה מתאריך הפרעון שלהן:

<u>2,286</u>	<u>5,160</u>
--------------	--------------

בביטוח כללי

ג. הסכומים מוצגים בניכוי הפרשה לחובות מסופקים:

<u>3,020</u>	<u>7,601</u>
--------------	--------------

בביטוח כללי

באור 9 - פרמיות לגביה

להלן ההרכב:

ביטוח כללי:  
צמודות למדד  
נקובות בדולר או בהצמדה לו

בניכוי - הפרשה לחובות מסופקים

סך-הכל ביטוח כללי

ביטוח חיים:  
צמודות למדד  
נקובות בדולר או בהצמדה לו

סך-הכל ביטוח חיים

סך-הכל

(\* כולל ממסרים לגביה (לרבות הוראות קבע  
למשיכה מחשבונות הבנקים של לקוחות)

31 בדצמבר	
2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים	
225,285	234,230
17,831	20,996
243,116	255,226
3,679	4,150
239,437	(* 251,076)
85,042	100,414
147	160
85,189	100,574
324,626	351,650
196,955	206,577

באור 10 - חייבים ויתרות חובה

להלן ההרכב:

מסים נדחים לקבל [ראה באור 14(א)]  
מקדמות לסוכני ביטוח בגין עמלות בביטוח חיים  
הוצאות מראש  
אחרים

31 בדצמבר	
2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים	
18,411	19,380
27,468	17,220
11,948	13,204
4,187	3,759
62,014	53,563

באור 11: - הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים

א. להלן התנועה

סך-הכל	ניכוי צילמר	הוצאות רכישה נדחות D.A.C	
אלפי ש"ח מותאמים			
591,734	181,181	410,553	יתרה ליום 1 בינואר, 2002
			התנועה בשנת 2002:
216,124	-	216,124	תוספות
(112,137)	-	(112,137)	הפחתה בגין ביטולים
(72,181)	(45,203) *	(26,978)	הפחתה לשנה
623,540	135,978	487,562	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2002
252,110	-	252,110	תוספות
(128,607)	-	(128,607)	הפחתה בגין ביטולים
(59,443)	(32,439) *	(27,004)	הפחתה לשנה
687,600	103,539	584,061	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2003

(\* כולל הפחתה בגין ביטולים.)

נתקבלה הצהרה מאקטואר החברה [ראה באור 2(ד)4] לפיה בהתאם לחישובים האקטואריים, סך כל הרווחים העתידיים הצפויים מפוליסות ביטוח החיים שבגינן שולמו הוצאות הרכישה הנדחות, אינו נופל מיתרת הוצאות הרכישה הנדחות ליום 31 בדצמבר, 2003.

ב. להלן הרכב יתרת הוצאות רכישה נדחות D.A.C לפי שנות חיתום:

31 בדצמבר		
2002	2003	
אלפי ש"ח מותאמים		
82,566	62,832	שנת חיתום 1999
115,593	91,363	שנת חיתום 2000
148,788	131,079	שנת חיתום 2001
140,615	137,763	שנת חיתום 2002
-	161,024	שנת חיתום 2003
487,562	584,061	

ג. שיעור ההפחתה

- לגבי ניכוי צילמר - מחושב כאמור בבאור 2(ד)4 ומופחת כדלקמן:  
בפוליסות מסוג "עדיף" כ- 10% לשנה ובפוליסות מסוג "מסורת" על פני תקופת הפוליסה.
- לגבי ה-D.A.C - על פני תקופת הפוליסה אך לא יותר מ- 15 שנה.



באור 12: - הון נדרש מהחברה

הודעה על-פי תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח- 1998 על תיקונה משנת 2001 (להלן: תקנות ההון)

31 בדצמבר		
2002	2003	
אלפי ש"ח מותאמים		
		א. הון עצמי מינימלי:
460,982	547,130	(1) הסכום הנדרש על פי התקנות
503,413	652,023	(2) הסכום המחושב על פי התקנות
42,431	104,893	(3) עודף
		ב. הון ראשוני:
72,292	72,292	הסכום המינימלי הנדרש על פי התקנות
373,252	529,374	הסכום המחושב על פי התקנות
300,960	457,082	עודף
		(1) הסכום הנדרש כולל נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון כדלקמן:
140,562	176,133	הוצאות רכישה נדחות
12,486	20,557	אחרים
153,048	196,690	
		(2) הסכום המחושב על-פי התקנות כולל הון משני (ראה באור 13(ב) להלן) והינו לפני ניכוי דיבידנד שהוכרז בסך 27,216 אלפי ש"ח.
		(3) חלוקת דיבידנד מעודפי הון כפופה לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

באור 13: - כתבי התחייבות נדחים

31 בדצמבר		שיעור הריבית השנתית	
2002	2003	%	
אלפי ש"ח מותאמים			
			א. להלן ההרכב:
74,368	74,321	6.60	צמודים למדד, לא סחירים -
63,230	63,192	5.84	כתב התחייבות מיום 20 בינואר, 2001
			כתב התחייבות מיום 8 ביולי, 2001
137,598	137,513		
			ב. מועדי הפרעון:
-	7,432		בשנה הראשונה
7,437	7,432		בשנה השנייה
7,437	13,751		בשנה השלישית
13,760	13,751		בשנה הרביעית
13,760	13,751		בשנה החמישית
95,204	81,396		בשנה השישית ואילך (עד שנת 2015)
137,598	137,513		
130,161	122,649		מזה כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני לענין תקנות ההון

באור 14: - מסים נדחים

31 בדצמבר	
2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים	
18,411	19,380

א. מסים נדחים לקבל

נכלל בסעיף חייבים ויתרות חובה:  
בגין הפרשי עיתוי לזמן קצר

ב. התחייבות לזמן ארוך למסים נדחים

118,586	145,865
1,870	1,796
120,456	147,661

1. להלן ההרכב:  
בגין הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים  
בגין תוספת מהערכה חדשה של  
בניני משרד ומקרקעין להשכרה

התחייבויות לזמן ארוך למסים נדחים אלפי ש"ח מותאמים	מסים נדחים לקבל
120,456	18,411
27,205	969
147,661	19,380

2. להלן התנועה במשך השנה:

יתרה ליום 1 בינואר, 2003  
תוספות במשך השנה

יתרה ליום 31 בדצמבר, 2003

באור 15: - עתודת ביטוח חיים

31 בדצמבר	
2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים	
3,503,796	3,439,512
3,707,760	4,661,621
33,431	28,201
7,244,987	8,129,334

להלן ההרכב:

צמודה למדד  
בגין פוליסות משתתפות ברווחי השקעה  
לא צמודות או נקובות במטבע חוץ

באור 16: - התחייבות לחברה אם

31 בדצמבר		שעור ריבית שנתית %
2002	2003	
אלפי ש"ח מותאמים		
20,906	-	6.5

שטר הון צמוד למדד מיום 29 באוקטובר, 1999

שטר ההון נפרע בחודש ינואר, 2003.

באור 17: - זכאים ויתרות זכות

א. להלן ההרכב

31 בדצמבר		
2002	2003	
אלפי ש"ח מותאמים		
48,364	45,647	תביעות לתשלום
22,613	17,860	פרמיות מראש
70,134	93,998	סוכני ביטוח בגין עמלות
25,490	24,859	ספקים ונותני שירותים
		התחייבות בשל סיום יחסי עובד-מעביד
2,943	5,200	[ראה (ב) להלן]
14,509	37,044	מס הכנסה חברה
		התחייבות לעובדים והתחייבויות אחרות
21,822	30,279	בשל שכר ומשכורת
-	26,303	התחייבויות בגין מכירת ניירות ערך בחסר
6,443	6,439	ריבית לשלם בגין התחייבויות לזמן ארוך
13,734	18,752	אחרים
<u>226,052</u>	<u>306,381</u>	

ב. התחייבויות החברה לעובדיה בשל סיום יחסי עובד-מעביד מכוסות על-ידי הפקדות שוטפות בפוליסות ביטוח מנהלים, שהוצאו ברובן על-ידי החברה ועל-ידי הפרשה משלימה הכלולה בסעיף זכאים ויתרות זכות לעיל. הסכומים שהופקדו, כאמור, אינם כלולים במאזן, מאחר ואינם בשליטת החברה.

באור 18: - הפרשה למסי הכנסה ורווח

א. על החברה חלות הוראות חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985. על-פי החוק, נמדדות התוצאות לצרכי מס כשהן מותאמות לשינויים במדד המחירים לצרכן. בחודש נובמבר 2001 התקבל בכנסת תיקון לחוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (תיקון מס' 14), התשס"ב-2001 ולפיו שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע בצו עד ליום 28 בפברואר בשנה העוקבת לשנת המס המדווחת, כי הוראות החוק האמור, כולן או מקצתן, לא יחולו לגבי שנת מס מסוימת, אם שיעור עליית המדד באותה שנה לא עלה על 3%. בחודש פברואר 2004 הוחלט על ידי שר האוצר וועדת הכספים, כי חוק התיאומים ייושם בשנת 2003. החברה חישה את חבות המס לשנת 2003 על-פי החוק, בהתחשב בשיעור ירידת המדד בשנה זו.

ב. הרכב המסים על ההכנסה:

לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר			
2001	2002	2003	
אלפי ש"ח מותאמים			
86,599	64,487	175,505	מסים שוטפים
21,290	23,123	26,236	מסים נדחים
<u>107,889</u>	<u>87,610</u>	<u>201,741</u>	סך-הכל הפרשה למסי הכנסה ורווח

באור 18: - הפרשה למסי הכנסה ורווח (המשך)

ג. התאמה בין סכום המס התיאורטי שהיה חל אילו הרווח מפעולות שוטפות היה מתחייב במס לפי שיעור המס הסטטוטורי החל על חברת ביטוח לבין הפרשה למסים על הרווח מפעולות שוטפות, כפי שנזקפה בדוחות רווח והפסד:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2001	2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים		
233,916	183,604	439,796
45.3%	45.55%	45.76%
105,964	83,631	201,251
1,950 (1,885)	1,218 (921)	1,224 (668)
(128) (144)	573 434	(1,529) 382
1,705	1,702	1,866
298	483	(156)
129	490	(629)
107,889	87,610	201,741

\* בהוראה שעה מיום 15 ביוני, 2002 שהוארכה עד ליום 31 בדצמבר, 2004, הועלה שיעור מס ערך מוסף ל-18%. בעקבות כך, עלה שיעור מס הרווח החל על חברות ביטוח. שיעור המס הסטטוטורי עלה, לפיכך, בשנת 2002 ל-45.55% ובשנת 2003 ל-45.76%. לאחר תאריך המאזן בוטלה הארכת הוראת השעה ושיעור מס ערך מוסף הופחת ל-17% החל מיום 1 במרס, 2004.

ג. לחברה הוצאו שומות מס סופיות עד ליום 31 בדצמבר, 1999.

באור 19: - צדדים קשורים ובעלי ענין

א. יתרות של צדדים קשורים נכללו במאזנים בסעיפים הבאים:

31 בדצמבר	
2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים	
3,121	505
909	886
20,906	-
5,024	5,159

\* ההלוואות צמודות למדד ונושאות ריבית שנתית בשיעור של 4%-5.2%.

באור 19: - צדדים קשורים ובעלי ענין (המשך)

ב. הכנסות והוצאות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2001	2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים		

ששולמו לצדדים קשורים:

12,155	3,530	518	עמלות בביטוח חיים
1,481	1,372	1,335	משכורות והוצאות נלוות ליו"ר הדירקטוריון משכורות והוצאות נלוות למנכ"ל החברה (ראה גם ג' 2 להלן בענין תוכנית להקצאת מניות)
2,279	2,261	2,599	
106	70	115	שכר חברי דירקטוריון (מס' המקבלים - 3) השתתפות בהוצאות ודמי ניהול מחלקת הלוואות בחברה אם ריבית והפרשי הצמדה (בערכים נומינליים):
1,356	1,344	1,321	
1,730	3,094	23	לחברה אם בגין שטרי הון
60	274	122	לחברות קשורות

שנתקבלו מצדדים קשורים:

342	152	68	השתתפות בהוצאות אחרות
193	219	44	ריבית והפרשי הצמדה (בערכים נומינליים): מחברות קשורות

ג. הסכם העסקה ותוכנית להקצאת מניות למנכ"ל החברה

ביום 27 באוגוסט, 2003 אישרו דירקטוריון החברה והאסיפה הכללית שלה וכן ועדת הביקורת והדירקטוריון של החברה האם, הסכם העסקה עם מר ארי קלמן, מנכ"ל החברה (להלן - המנכ"ל), ותוכנית להקצאת מניות כמפורט להלן:

1. הסכם העסקה

בהתאם להסכם יכהן מר ארי קלמן כמנכ"ל החברה למשך תקופה של שלוש עשרה שנים שמוארכת אוטומטית. החברה רשאית להביא את ההסכם לידי סיום בהודעה מוקדמת של 12 חודשים מראש. על פי ההסכם עלות שכרו השנתית של המנכ"ל תהיה כ-2,300 אלפי ש"ח צמוד למדד חודש יוני, 2003 והוא יועלה מדי שנה באחוז אחד מעבר לעליית המדד.

במקרה של הפסקת עבודתו יהיה זכאי המנכ"ל למרכיב הפיצויים שיועבר לו מפוליסת ביטוח המנהלים ולפיצוי נוסף בשיעור של 50% מפיצויי הפיטורין המגיעים לו על-פי דין.

באור 19: - צדדים קשורים ובעלי ענין (המשך)

ג. הסכם העסקה ותוכנית להקצאת מניות למנכ"ל החברה (המשך)

2. תכנית להקצאת מניות

במסגרת התכנית הקצתה החברה לנאמן עבור המנכ"ל מניות המהוות 4% מהונה המונפק של החברה לאחר ההקצאה. המניות הוקצו ללא תמורה והינן זכאיות לכל דיבידנד או הטבה אחרת, שתחלק החברה ממועד אישור התכנית. מניות אלה אינן ניתנות להעברה, מכירה או שעבוד. ערכן המאזני של המניות שהוקצו כאמור במועד הקצאתן הינו 19,239 אלפי ש"ח.

הנאמן יעביר את המניות למנכ"ל בעשר מנות שנתיות שוות, החל מתום שנה ממועד חתימת התוכנית. כמו כן, ממועד הזכאות, תהיה למנכ"ל הזכות להמיר את מניות החברה למניות של החברה האם, המהוות 4% מהונה של החברה האם לאחר ההמרה, כפוף להתאמות. לחברה האם הזכות לחייב את המנכ"ל להמיר את המניות כאמור לעיל.

החברות קיבלו משלטונות המס אישור לתכנית בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, במסלול הכנסת עבודה.

תוכנית הקצאת המניות כוללת תנאים אשר בקרות אחד מהם יהיה המנכ"ל זכאי לכל המניות והפירות מהן באופן מיידי וכן ניתנה ליו"ר הדירקטוריון הסמכות להקדים את זכאות העובד בגין המניות בכמות שלא תעלה על 20% מהמניות.

התכנית להקצאת המניות אושרה באסיפה הכללית של החברה האם ביום 19 בנובמבר, 2003 וקיבלה את כל האישורים הנדרשים לפי החוק.

ד. שיפוי וביטוח דירקטורים ונושאי משרה

תקנות החברה מאפשרות שיפוי וביטוח של דירקטורים ונושאי משרה על-פי דין. בהתאם לכך, קבעה החברה מדיניות שיפוי והחליטה לבטח את אחרייתם של דירקטורים ונושאי משרה והכל בכפוף להוראות הדין ולהגבלות נוספות.

מדיניות שיפוי, כאמור לעיל, קיימת גם לנושאי משרה על-פי דין בחברות מאוחדות.

להלן הוצאות עבור שיפוי וביטוח דירקטורים ונושאי המשרה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2001	2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים		

173	109	-
(*)		

סכום הוצאות עבור שיפוי וביטוח  
דירקטורים ונושאי משרה

(\*) שולם על-ידי החברה האם

באור 20: - פרטים נוספים

א. עסקי ביטוח חיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2001	2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים		
112,120	78,342	64,585
665,473	606,318	598,167
365,549	301,566	306,067
126,906	162,192	189,092
122,007	127,139	134,419
14,961	19,131	15,591
<u>1,407,016</u>	<u>1,294,688</u>	<u>1,307,921</u>

1. הרכב הפרמיות:  
ביטוח מנהלים - מסורתי  
עדיף  
ביטוח פרט - מסורתי  
עדיף  
אובדן כושר עבודה  
ביטוח ריסק קבוצתי  
סה"כ

2. להלן שיעור התשואה הריאלית הממוצעת בפוליסות משתתפות ברווחי השקעה שהוצאו בשנת 1992 ואילך (קרו"י):

שיעור התשואה בשנת		
2001	2002	2003
%	%	%
8.2	(5.5)	22.8
6.5	(6.1)	19.5

- תשואה ריאלית ממוצעת:  
לפני דמי ניהול
- לאחר דמי ניהול

3. התשואה הממוצעת לחמש השנים האחרונות המסתיימות בתאריך המאזן:

8.4
6.6

- לפני דמי ניהול
- לאחר דמי ניהול

4. דמי ניהול:

א. דמי הניהול מחושבים בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח על בסיס התשואה והיתרות הרבעוניות של עתודות הביטוח.

ב. דמי הניהול מורכבים מדמי ניהול קבועים ומשתנים. דמי ניהול משתנים נגבו בשנת 2003, רק לאחר שהושגה תשואה חיובית שכיסתה את ההפסד שנזקף בשנת 2002, וזאת בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה ביטוח), התשמ"ב-1981. בשל כך, פחתה ההכנסה מדמי ניהול שנרשמה בשנת הדוח בכ- 26.6 מליון ש"ח.

5. תוצאות ביטוח משנה מסוג "מודיפייד רי":

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2001	2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים		
(13,366)	(10,405)	(12,424)

בגין שנות חיתום לפני שנת 1997

באור 20: - פרטים נוספים (המשך)

ב. עסקי ביטוח כללי:

1. להלן תוצאות עסקי ביטוח כללי לפי ענפי הביטוח העיקריים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2003

סה"כ	אחרים	בריאות		חבויות				רכוש			אובדן רכוש		
		מחלות ואשפוז	תאונות אישיות	אחרים	רכב חובה (*)	צד ג'	אחריות מקצועית	אחריות מעבידים	מקיף דירות	רכב רכוש			
1,064,776	3,593	151,687	6,773	5,428	239,678	30,274	70,367	17,892	93,864	100,706	288,619	55,895	פרמיות
295,085	1,374	10,774	2,618	1,270	34,971	10,554	21,364	6,014	23,836	45,036	130,885	6,389	דמים
1,359,861	4,967	162,461	9,391	6,698	274,649	40,828	91,731	23,906	117,700	145,742	419,504	62,284	סה"כ דמי ביטוח
388,459	2,827	48,345	3,387	1,543	7,586	4,234	42,281	1,640	66,563	43,861	114,698	51,494	בניכוי ביטוח משנה
971,402	2,140	114,116	6,004	5,155	267,063	36,594	49,450	22,266	51,137	101,881	304,806	10,790	סה"כ דמי ביטוח בשייר
(95,513)	(21)	1,849	(89)	1,118	53,337	2,428	7,875	1,321	1,048	1,724	26,009	(1,086)	קיטון (גידול) בעתודה לסיכוני שטרם חלפו (בניכוי ביטוח משנה)
875,889	2,161	112,267	6,093	4,037	213,726	34,166	41,575	20,945	50,089	100,157	278,797	11,876	דמי ביטוח שהורווחו
130,076	153	10,537	923	1,020	50,979	11,395	9,130	12,424	4,588	7,835	20,171	921	הכנסות מהשקעות
1,005,965	2,314	122,804	7,016	5,057	264,705	45,561	50,705	33,369	54,677	107,992	298,968	12,797	סה"כ הכנסות לשנה
886,175	3,255	90,132	5,220	3,901	207,328	28,583	43,159	11,046	78,939	57,919	307,490	49,203	תביעות ששולמו ותלויות
311,772	2,270	36,528	2,871	1,007	9,806	7,590	26,194	(6,399)	52,880	17,807	117,734	43,484	בניכוי ביטוח משנה
574,403	985	53,604	2,349	2,894	197,522	20,993	16,965	17,445	26,059	40,112	189,756	5,719	סה"כ תביעות לשנה
431,562	1,329	69,200	4,667	2,163	67,183	24,568	33,740	15,924	28,618	67,880	109,212	7,078	עודף הכנסות על התביעות לשנה
254,241	1,373	61,335	2,985	983	9,479	7,721	12,837	4,557	25,943	37,652	83,720	5,656	דמי עמלה ששולמו
57,655	276	14,019	301	42	(23)	331	477	16	14,415	5,726	17,626	4,449	בניכוי דמי עמלה מביטוח משנה
196,586	1,097	47,316	2,684	941	9,502	7,390	12,360	4,541	11,528	31,926	66,094	1,207	הוצאות הנהלה וכלליות
131,398	447	19,963	866	551	26,515	3,535	7,570	2,055	12,410	11,821	40,147	5,518	
327,984	1,544	67,279	3,550	1,492	36,017	10,925	19,930	6,596	23,938	43,747	106,241	6,725	
(12,898)	12	(35)	(31)	132	5,333	(42)	339	(30)	400	553	6,502	(235)	בניכוי קיטון (גידול) בהוצאות רכישה נדחות
315,086	1,532	67,314	3,581	1,360	30,684	10,967	19,591	6,626	23,538	43,194	99,739	6,960	סה"כ הוצאות לשנה, נטו
116,476	(203)	1,886	1,086	803	36,499	13,601	14,149	9,298	5,080	24,686	9,473	118	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח כללי לשנה

(\* ראה ב(2) להלן.



באור 20: - פרטים נוספים (המשך)

ב. עסקי ביטוח כללי: (המשך)

1. להלן תוצאות עסקי ביטוח כללי לפי ענפי הביטוח העיקריים: (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2002

סה"כ	אחרים	בריאות		חבויות				רכוש			אובדן רכוש		
		מחלות ואישפוז	תאונות אישיות	אחרים	רכב חובה (*)	צד ג'	אחריות מקצועית	אחריות מעבידים	מקיף דירות	רכב רכוש			
903,277	4,011	129,198	6,799	3,370	168,008	27,928	53,633	16,556	47,285	89,728	278,533	78,228	פרמיות
271,779	1,449	5,416	2,614	907	33,834	10,085	16,780	5,550	10,458	40,731	124,206	19,749	דמים
1,175,056	5,460	134,614	9,413	4,277	201,842	38,013	70,413	22,106	57,743	130,459	402,739	97,977	סה"כ דמי ביטוח
390,985	2,967	43,877	3,317	1,500	16,007	10,883	36,257	4,992	39,501	39,846	145,137	46,701	בניכוי ביטוח משנה
784,071	2,493	90,737	6,096	2,777	185,835	27,130	34,156	17,114	18,242	90,613	257,602	51,276	סה"כ דמי ביטוח בשייר
(105,613)	(26)	(11,595)	(814)	(158)	(57,218)	(1,697)	(2,274)	(1,830)	(799)	(6,768)	(10,852)	(11,584)	גידול בעתודה לסיכונים שטרם חלפו (בניכוי ביטוח משנה)
678,458	2,469	79,142	5,282	2,619	128,617	25,433	31,882	15,284	17,443	83,845	246,750	39,692	דמי ביטוח שהורווחו
5,839	9	390	45	53	1,993	723	387	694	83	363	910	189	הכנסות מהשקעות
684,297	2,478	79,532	5,327	2,672	130,610	26,156	32,269	15,978	17,526	84,208	247,660	39,881	סה"כ הכנסות לשנה
668,637	4,931	74,645	5,586	1,915	140,515	(12,576)	61,447	8,454	22,899	49,228	280,773	30,819	תביעות ששולמו ותלויות
336,230	3,836	33,957	2,693	2,061	66,426	1,435	46,213	1,471	18,775	15,912	133,164	10,287	בניכוי ביטוח משנה
332,407	1,096	40,688	2,893	(146)	74,089	(14,011)	15,234	6,983	4,124	33,316	147,609	20,532	תביעות לשנה
351,890	1,382	38,844	2,434	2,818	56,521	40,167	17,035	8,995	13,402	50,892	100,051	19,349	עודף הכנסות על התביעות לשנה
231,593	1,232	49,160	3,066	898	8,235	6,975	9,656	4,090	13,890	34,632	83,586	16,174	דמי עמלה ששולמו
56,344	389	12,157	383	83	296	678	201	8	10,698	4,958	20,194	6,299	בניכוי דמי עמלה מביטוח משנה
175,249	842	37,003	2,683	815	7,939	6,297	9,455	4,082	3,192	29,674	63,392	9,875	הוצאות הנהלה וכלליות
107,597	38	11,290	848	579	19,805	4,919	6,653	2,892	3,902	9,641	37,054	9,975	קישון (גידול) בהוצאות רכישה נדחות
282,846	881	48,293	3,531	1,394	27,744	11,216	16,108	6,974	7,094	39,315	100,446	19,850	הוצאות לשנה, נטו
(19,255)	8	(3,848)	(284)	(48)	(5,722)	(509)	(682)	(548)	(134)	(1,994)	(2,713)	(2,778)	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח כללי לשנה
263,591	886	44,445	3,247	1,346	22,022	10,707	15,426	6,426	6,960	37,321	97,733	17,072	
88,299	496	(5,601)	(813)	1,472	34,499	29,460	1,609	2,569	6,442	13,571	2,318	2,277	

(\* ראה ב(2) להלן.

באור 20: - פרטים נוספים (המשך)

ב. עסקי ביטוח כללי: (המשך)

1. להלן תוצאות עסקי ביטוח כללי לפי ענפי הביטוח העיקריים: (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2001

סה"כ	בריאות		חבויות				רכוש			אובדן רכוש	אחרים	סה"כ	
	מחלות ואישפוז	תאונות אישיות	אחרים	רכב חובה (*)	צד ג'	אחריות מקצועית	אחריות מעבידים	מקיף דירות	רכב רכוש				
726,202	5,661	104,442	7,927	2,751	129,244	22,317	36,996	12,436	35,503	70,071	238,413	60,441	פרמיות
231,614	3,064	3,040	2,934	797	33,993	8,331	12,058	4,243	7,945	35,292	102,846	17,071	דמים
957,816	8,725	107,482	10,861	3,548	163,237	30,648	49,054	16,679	43,448	105,363	341,259	77,512	סה"כ דמי ביטוח
430,956	4,683	46,220	6,158	870	101,054	6,744	25,121	3,634	29,676	33,915	121,297	51,584	בניכוי ביטוח משנה
526,860	4,042	61,262	4,703	2,678	62,183	23,904	23,933	13,045	13,772	71,448	219,962	25,928	סה"כ דמי ביטוח בשייר קיטון (גידול) בעתודה לסיכונים שטרם חלפו (בניכוי ביטוח משנה)
(29,439)	11	468	(37)	122	(1,895)	(1,624)	(2,039)	(521)	(773)	(1,907)	(23,354)	2,110	דמי ביטוח שהורווחו הכנסות מהשקעות
497,421	4,053	61,730	4,666	2,800	60,288	22,280	21,894	12,524	12,999	69,541	196,608	28,038	סה"כ הכנסות לשנה
76,858	109	3,759	703	761	18,008	9,586	5,980	9,258	2,495	4,690	17,015	4,494	תביעות ששולמו ותלויות בניכוי ביטוח משנה
574,279	4,162	65,489	5,369	3,560	78,296	31,866	27,874	21,782	15,494	74,231	213,623	32,532	תביעות לשנה
639,141	5,490	65,598	8,682	642	154,667	13,803	32,429	14,199	19,741	47,615	215,283	60,992	עודף הכנסות על התביעות לשנה
355,431	3,883	36,561	6,599	(727)	94,211	283	26,454	515	17,064	20,743	104,793	45,052	דמי עמלה ששולמו בניכוי דמי עמלה מביטוח משנה
283,710	1,607	29,037	2,083	1,369	60,456	13,520	5,975	13,684	2,677	26,872	110,490	15,940	הוצאות הנהלה וכלליות
290,569	2,555	36,452	3,286	2,191	17,840	18,346	21,899	8,098	12,817	47,359	103,133	16,592	קיטון (גידול) בהוצאות רכישה נדחות
210,502	2,861	40,461	3,855	647	7,743	6,158	8,406	3,511	11,750	32,173	75,882	17,055	הוצאות לשנה, נטו
63,650	309	14,752	1,462	-	10,511	117	65	-	7,687	6,633	11,135	10,979	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח כללי לשנה
146,852	2,552	25,709	2,393	647	(2,768)	6,041	8,341	3,511	4,063	25,540	64,747	6,076	
99,272	143	6,269	1,113	545	23,160	4,271	6,001	2,465	3,745	8,826	32,028	10,706	
246,124	2,695	31,978	3,506	1,192	20,392	10,312	14,342	5,976	7,808	34,366	96,775	16,782	
(5,832)	18	1,205	(13)	35	(189)	(487)	(611)	(157)	145	(573)	(5,838)	632	
240,292	2,713	33,184	3,493	1,227	20,203	9,825	13,731	5,819	7,953	33,793	90,937	17,414	
50,277	(157)	3,268	(207)	964	(2,363)	8,521	8,168	2,279	4,864	13,566	12,196	(822)	

(\* ראה ב(2) להלן.)

באור 20: - פרטים נוספים (המשך)

ב. עסקי ביטוח כללי (המשך)

2. פרמיות ביטוח רכב חובה

ההכנסות מפרמיות בשנים קודמות הינן לאחר העברה לאבנר איגוד לביטוח נפגעי רכב בע"מ (להלן - אבנר), שהשתתף בפוליסות ביטוח רכב חובה בשיעור 20% בשנת 2002 ובשיעור 30% בשנת 2001. פוליסות הביטוח בענף זה הונפקו על-ידי חברות הביטוח והביטוח הוא ביטוח משותף עם אבנר, כאשר כל מבטח אחראי לחלקו בלבד בביטוח.

בעקבות חקיקת חוק ביטוח רכב מנועי (ביטוח בתנאי תחרות מבוקרת והסדרים לתקופת מעבר) (תיקון מס' 2), תשס"א-2000, הפסיקה אבנר להשתתף בביטוח זה החל משנת 2003.

לשנה שהסתיימה ביום

31 בדצמבר

2001	2002	2003
אלפי ש"ח מותאמים		
55,387	36,797	(209)

סכום הפרמיות שהועבר (הוחזר) לאבנר

3. לתאריך המאזן לחברה הפרשה בסך של 5,623 אלפי ש"ח (אשתקד בסך 4,671 אלפי ש"ח). במסגרת עתודות לביטוח בריאות קבוצתי לכיסוי הפסדים עתידיים בגין פוליסות אלה.

4. החברה משתמשת בסידורי ביטוח משנה כדי להקטין את החשיפה שלה לתביעות בכל ענפי הביטוח הכללי.

ביטוח המשנה מאפשר קבלת חלק מהתביעות ממבטחי המשנה, אך לא משחרר את החברה מחבותה כלפי מבוטחיה כמבטח ישיר על-פי פוליסות הביטוח.

מבטח משנה אשר לא יעמוד בהתחייבותו על-פי חוזי ביטוח המשנה איתו, יכול לגרום לחברה הפסדים בעתיד. לתאריך 31 בדצמבר, 2003 לא קיימים חובות מסופקים או אבודים בגין מבטחי משנה אשר לא קיימת הפרשה מספיקה לגביהם.

באור 21: - תביעות והתקשרויות

א. תביעות

1. ביום 4 בספטמבר 2002 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תביעה (להלן - התביעה) כנגד החברה וכנגד המנהל הכללי שלה על-ידי עורך דין שייצג את החברה בתובענות ביטוחיות שהוגשו כנגדה (להלן - התובע). במסגרת התביעה נכללה, בין היתר, עילת תביעה בגין אובדן שכר טרחה עתידי של התובע, עקב אי העברת תובענות לטיפולו. התביעה הינה על סך 15 מליוני ש"ח.

להערכת הנהלת החברה, בהסתמך על הערכת יועציה המשפטיים, סיכויי עילת התביעה האמורה, נכון למועד הדוחות הכספיים הינם נמוכים.

לאור האמור לעיל ומאחר והתביעה מצויה בשלב מקדמי, לא נרשמה הפרשה בדוחות הכספיים.

באור 21: - תביעות והתקשרויות (המשך)

א. תביעות (המשך)

2. בחודש דצמבר 2003, הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו תביעה (להלן - התביעה) בסך 6.5 מליוני ש"ח כנגד החברה, ממלא מקום המנהל הכללי שלה ואחרים על-ידי סוכני ביטוח ואחרים (להלן - התובעים). עניינה של התביעה הוא חדירה שבוצעה לפני מספר שנים, למאגר המידע של החברה על-ידי מתחרים עסקיים של התובעים וטענה, כי בעקבות חדירה זאת, הושג מידע אשר שימש את המתחרים לפגוע בעסקי התובעים.

החברה הגישה תביעה שכנגד, בגין חוב של עמלות עודפות ששולמו לתובעים בסך של 4.7 מליוני ש"ח. הסיכוי לגבות מהתובעים סכום זה נראה קלוש. לדעת החברה, בהסתמך על חוות דעת יועציה המשפטיים, היקף הנזקים הנתבע על-ידי התובעים נראה בשלב זה כמוגזם, ובכל מקרה, תעמוד לחברה זכות קיזוז של חוב העמלות העודפות.

לאור האמור לעיל, לא נרשמה הפרשה בדוחות הכספיים.

ב. התקשרויות

1. בחודש ספטמבר, נחתם הסכם בין החברה ובין סאפיינס ישראל מערכות תוכנה בע"מ (להלן - סאפיינס) לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים ופנסיה. מחיר הפרויקט אשר כולל עבודות יישום, הטמעה ורשיון שימוש יסתכם בסך כ- 5.2 מליוני דולר בתוספת מע"מ.

לחברה תהיה זכות שימוש מלאה ובלתי מוגבלת בתוכנת המקור. שלב א' לפרויקט אמור להסתיים ביום 30 ביוני, 2004 ושלב ב' לפרויקט אמור להסתיים ביום 30 בנובמבר, 2005.

על-פי בקשת החברה במקרה שסאפיינס לא תוכל לעמוד בהתחייבויותיה כלפי החברה, תיכנס י.ב.מ. ישראל לנעליה ותשלים את הפיתוח יחד עם החברה.

2. לחברה הסכם מסגרת בקשר להתקשרות לשכירות תפעולית של צי הרכב שלה. היקף ההתקשרות ליום 31 בדצמבר, 2003, הינו בהיקף חודשי של כ-230 אלפי ש"ח, ליתרת תקופה ממוצעת של כשנתיים.

באור 22: - דוחות כספיים בערכים נומינליים

א. מאזנים

ליום 31 בדצמבר	
2002	2003
אלפי ש"ח	
303,003	386,983
5,772,189	6,945,220
2,065,015	2,006,246
24,248	25,872
8,164,455	9,364,321
58,015	54,078
43,565	47,822
101,580	101,900
841,768	867,898
330,913	351,650
63,214	53,563
1,235,895	1,273,111
635,617	687,600
60,735	72,437
696,352	760,037
10,198,282	11,499,369
364,271	515,439
140,263	137,513
122,789	147,661
263,052	285,174
7,493,341	8,280,154
1,614,445	1,886,264
9,107,786	10,166,418
211,433	225,957
21,311	-
230,429	306,381
463,173	532,338
10,198,282	11,499,369

השקעות  
מזומנים ושווי מזומנים  
ניירות ערך  
הלוואות ופקדונות בבנקים  
מקרקעין להשכרה

רכוש קבוע  
בניני משרד  
רכוש קבוע אחר

סכומים לקבל  
חברות ביטוח ותווכני ביטוח  
פרמיות לגביה  
חייבים ויתרות חובה

הוצאות רכישה נדחות  
בביטוח חיים  
בביטוח כללי

הון עצמי

התחייבות לזמן ארוך  
כתבי התחייבות נדחים  
מסים נדחים

עתודות ביטוח ותביעות תלויות  
ביטוח חיים  
ביטוח כללי

התחייבויות אחרות  
חברות ביטוח ותווכני ביטוח  
התחייבות לחברה אם  
זכאים ויתרות זכות

באור 22: - דוחות כספיים בערכים נומינליים (המשך)

ב. דוחות רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2001	2002	2003
אלפי ש"ח		
175,520	144,498	249,366
48,273	90,469	116,534
<u>223,793</u>	<u>234,967</u>	<u>365,900</u>
17,769	(7,162)	77,391
(9,469)	(20,738)	(5,891)
<u>8,300</u>	<u>(27,900)</u>	<u>71,500</u>
232,093	207,067	437,400
5,400	3,409	2,400
226,693	203,658	435,000
103,833	93,318	201,034
<u>122,860</u>	<u>110,340</u>	<u>233,966</u>

הועבר מדוחות עסקי ביטוח:  
רווח מעסקי ביטוח חיים  
רווח מעסקי ביטוח כללי

סך-הכל רווח מעסקי ביטוח

הכנסות (הוצאות) שלא נכללו בדוחות  
עסקי ביטוח:  
הכנסות (הפסדים) מהשקעות  
הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בגין  
התחייבויות לזמן ארוך

הוצאות הנהלה וכלליות  
שלא נכללו בדוחות עסקי ביטוח

רווח לפני מסים על ההכנסה

הפרשה למסי הכנסה ורווח

רווח נקי לשנה

באור 22: - דוחות כספיים בערכים נומינליים (המשך)

ג. דוחות על השינויים בהון העצמי

סך - הכל	דיבידנד שהוכרז	עודפים	קרנות הון אלפי ש"ח	קרן לחלוקת מניות הטבה	הון מניות	
222,062	-	111,219	14,260	-	96,583	<u>יתרה ליום 1 בינואר, 2001</u>
(72)	-	-	(72)	-	-	עדכון תוספת מהערכה חדשה של בניני משרד ומקרקעין להשכרה, נטו
122,860	-	122,860	-	-	-	רווח נקי לשנה
(31,154)	-	(31,154)	-	-	-	דיבידנד סופי
313,696	-	202,925	14,188	-	96,583	<u>יתרה ליום 31 בדצמבר, 2001</u>
-	-	(30,000)	-	30,000	-	העברה לקרן לחלוקת מניות הטבה
600	-	-	600	-	-	עדכון תוספת מהערכה חדשה של בניני משרד ומקרקעין להשכרה, נטו
110,340	-	110,340	-	-	-	רווח נקי לשנה
(60,365)	-	(60,365)	-	-	-	דיבידנד סופי
364,271	-	222,900	14,788	30,000	96,583	<u>יתרה ליום 31 בדצמבר, 2002</u>
-	-	(50,110)	-	50,110	-	העברה לקרן לחלוקת מניות הטבה
-	-	-	-	(80,110)	80,110	הנפקת מניות הטבה
-	-	(7,362)	-	-	7,362	הנפקת מניות (ראה באור 19ג')
(582)	-	-	(582)	-	-	עדכון תוספת מהערכה חדשה של בניני משרד ומקרקעין להשכרה, נטו
233,966	-	233,966	-	-	-	רווח נקי לשנה
(82,216)	27,216	(109,432)	-	-	-	דיבידנד ביניים
515,439	27,216	289,962	14,206	-	184,055	<u>יתרה ליום 31 בדצמבר, 2003</u>

ד. הרכב הון המניות

מונפק ונפרע		רשום	
ליום 31 בדצמבר			
2002	2003	2002	2003
מספר המניות (באלפים)			
96,583	184,055	155,000	190,000

מניות רגילות בנות 1 ש"ח

באור 22: - דוחות כספיים בערכים נומינליים (המשך)

ה. דוחות עסקי ביטוח חיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2001	2002	2003	
אלפי ש"ח			
1,337,632	1,292,917	1,324,637	פרמיות
83,311	93,990	102,932	בניכוי - ביטוח משנה
1,254,321	1,198,927	1,221,705	פרמיות בשייר
479,258	452,130	852,455	הכנסות מהשקעות
1,733,579	1,651,057	2,074,160	סך-הכל הכנסות לשנה
129,553	143,355	193,683	תביעות ששולמו ותלויות
26,000	41,049	58,252	מקרי מוות ונכות
103,553	102,306	135,431	בניכוי - ביטוח משנה
55,578	73,266	69,546	פוליסות שמועדן נגמר
423,470	456,821	527,580	פוליסות שניפדו
526	783	1,279	גימלאות
2,106	1,317	1,100	השתתפות ברווחים בביטוח חיים קבוצתי ששולמה
585,233	634,493	734,936	סך-הכל תביעות לשנה
1,148,346	1,016,564	1,339,224	עודף הכנסות על תביעות לשנה
(700,203)	(603,702)	(882,043)	גידול בעתודות הביטוח בניכוי ביטוח משנה
47,681	21,340	133,328	בניכוי - דמי ניהול בגין פוליסות משתתפות ברווחים
(652,522)	(582,362)	(748,715)	גידול בעתודת ביטוח, נטו
(9,296)	(5,836)	(5,083)	גידול בעתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
(661,818)	(588,198)	(753,798)	סך-הכל גידול בעתודות
486,528	428,366	585,426	
274,723	234,182	275,574	דמי עמלה
128,314	131,282	124,610	הוצאות הנהלה וכלליות
403,037	365,464	400,184	
(84,458)	(69,237)	(51,983)	גידול בהוצאות רכישה נדחות
318,579	296,227	348,201	
20,364	22,966	24,565	בניכוי - דמי עמלה מביטוח משנה
298,215	273,261	323,636	הוצאות לשנה, נטו
188,313	155,105	261,790	רווח לשנה - לפני תוצאות ביטוח
(12,793)	(10,607)	(12,424)	משנה מסוג "מודיפייד רי"
			תוצאות ביטוח משנה מסוג "מודיפייד רי"
			רווח מעסקי ביטוח חיים לשנה -
			עובר לדוחות רווח והפסד
175,520	144,498	249,366	



באור 22: - דוחות כספיים בערכים נומינליים (המשך)

1. דוחות עסקי ביטוח כללי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2001	2002	2003	
אלפי ש"ח			
689,698	897,152	1,078,541	פרמיות
219,957	269,952	298,898	דמים
909,655	1,167,104	1,377,439	סך-הכל דמי ביטוח
409,659	389,528	393,586	בניכוי - ביטוח משנה
499,996	777,576	983,853	
(29,939)	(117,949)	(90,152)	גידול בעתודה לסיכונים שטרם חלפו (בניכוי ביטוח משנה)
470,057	659,627	893,701	דמי ביטוח שהורווחו
83,027	60,673	110,149	הכנסות מהשקעות
553,084	720,300	1,003,850	סך-הכל הכנסות לשנה
620,621	791,692	871,328	תביעות ששולמו ותלויות
343,669	421,312	304,290	בניכוי - ביטוח משנה
276,952	370,380	567,038	סך-הכל תביעות לשנה
276,132	349,920	436,812	עודף הכנסות על תביעות לשנה
199,941	229,537	257,526	דמי עמלה
60,489	55,833	58,422	בניכוי - דמי עמלה מביטוח משנה
139,452	173,704	199,104	
94,450	107,948	132,876	הוצאות הנהלה וכלליות
233,902	281,652	331,980	
(6,043)	(22,201)	(11,702)	גידול בהוצאות רכישה נדחות
227,859	259,451	320,278	הוצאות לשנה, נטו
48,273	90,469	116,534	רווח מעסקי ביטוח כללי לשנה - עובר לדוחות רווח והפסד

-----

## פרטים נוספים על עסקי התאגיד לשנת 2003

### מנורה חברה לבטוח בע"מ

שם החברה:

כתובת: תל-אביב, אלנבי 115

מס' החברה ברשם החברות: 52-004254-0

פקסימיליה: 03-7107402

טלפון: 03 - 7107802

תאריך הדוח: 25.3.2004

תאריך המאזן: 31.12.2003

#### 1: דוחות כספיים

הדוחות הכספיים של החברה בצירוף חוות דעת רואי החשבון ליום 31 בדצמבר 2003, מהווים חלק בלתי נפרד מהדוח התקופתי.

#### 2: דוח הדירקטוריון על מצב ענייני החברה

דוח הדירקטוריון מצורף לדוח התקופתי.

#### 3: תמצית דוחות רווח והפסד רבעוניים

#### דוחות רווח והפסד רבעוניים לשנת 2003 מותאמים למדד דצמבר 2003 באלפי ש"ח

					<u>דוח רווח והפסד</u>
ינואר-מרס	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר	שנת 2003	
45,467	76,875	49,486	82,819	254,647	הועבר מדוחות עסקי ביטוח:
25,804	40,337	17,144	33,191	116,476	רווח מעסקי ביטוח חיים
71,271	117,212	66,630	116,010	371,123	רווח מעסקי ביטוח כללי
					סך-הכל רווח מעסקי ביטוח
3,820	37,061	13,892	24,825	79,598	הכנסות/(הוצאות) שלא נכללו בדוחות עסקי ביטוח:
(1,430)	(3,327)	(2,109)	(1,689)	(8,555)	הכנסות מהשקעות
2,390	33,734	11,783	23,136	71,043	ריבית בגין התחייבות לזמן ארוך
(616)	(618)	(614)	(522)	(2,370)	הוצאות הנהלה וכלליות שלא נכללו בדוחות עסקי ביטוח
1,774	33,116	11,169	22,614	68,673	
73,045	150,328	77,799	138,624	439,796	רווח לפני מסים על ההכנסה
34,051	69,144	35,492	63,054	201,741	הפרשה למסי הכנסה ורווח
38,994	81,184	42,307	75,570	238,055	רווח נקי לתקופה

**דוחות עסקי ביטוח חיים**  
**באלפי ש"ח מותאמים לש"ח של חודש דצמבר 2003**

<b>שנת 2003</b>	<b>אוקטובר-דצמבר</b>	<b>יולי-ספטמבר</b>	<b>אפריל-יוני</b>	<b>ינואר-מרס</b>	
1,307,921	335,089	320,795	324,310	327,727	פרמיות
102,932	30,513	21,942	26,067	24,410	בניכוי ביטוח משנה
1,204,989	304,576	298,853	298,243	303,317	פרמיות בשייר
993,603	311,270	138,533	397,319	146,481	הכנסות מהשקעות
2,198,592	615,846	437,386	695,562	449,798	סך הכל הכנסות לתקופה
					תביעות ששולמו ותלויות:
192,494	62,340	47,813	43,045	39,296	מקרי מוות ונכות
58,340	24,410	11,244	11,337	11,349	בניכוי ביטוח משנה
134,154	37,930	36,569	31,708	27,947	
68,735	20,552	16,285	15,080	16,818	פוליסות שמועדן תם
520,858	115,863	136,712	136,341	131,942	פוליסות שנפדו
1,262	314	353	316	279	גמלאות
1,086	(454)	104	809	627	השתתפות ברווחים בביטוח חיים
726,095	174,205	190,023	184,254	177,613	קבוצתי
					סך הכל תביעות לתקופה
1,472,497	441,641	247,363	511,308	272,185	עודף הכנסות על תביעות לתקופה
(1,025,993)	(340,385)	(140,295)	(391,952)	(153,361)	גידול בעתודת ביטוח בניכוי ביטוח משנה
133,328	55,754	26,561	45,399	5,614	בניכוי דמי ניהול בגין פוליסות
(892,665)	(284,631)	(113,734)	(346,553)	(147,747)	משתתפות ברווחים
(6,515)	(4,575)	(620)	(718)	(602)	גידול בעתודות ביטוח, נטו
(899,180)	(289,206)	(114,354)	(347,271)	(148,349)	גידול בעתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
					סך הכל גידול בעתודות
573,317	152,435	133,009	164,037	123,836	
272,096	83,239	59,827	61,504	67,526	דמי עמלה
123,220	32,428	29,990	29,645	31,157	הוצאות הנהלה וכלליות
395,316	115,667	89,817	91,149	98,683	
(64,505)	(43,988)	505	(2,946)	(18,076)	קיטון (גידול) בהוצאות רכישה נדחות
330,811	71,679	90,322	88,203	80,607	
24,565	4,705	9,450	4,526	5,884	בניכוי דמי עמלה מביטוח משנה
306,246	66,974	80,872	83,677	74,723	הוצאות לתקופה, נטו
267,071	85,461	52,137	80,360	49,113	רווח לתקופה לפני תוצאות ביטוח משנה
(12,424)	(2,642)	(2,651)	(3,485)	(3,646)	מסוג "מודיפייד-רי"
					תוצאות ביטוח משנה מסוג "מודיפייד-רי"
254,647	82,819	49,486	76,875	45,467	רווח מעסקי ביטוח חיים לתקופה - עובר לדוחות רווח והפסד

**דוחות עסקי ביטוח כללי**  
**באלפי ש"ח מותאמים לש"ח של חודש דצמבר 2003**

<u>שנת 2003</u>	<u>אוקטובר-דצמבר</u>	<u>יולי-ספטמבר</u>	<u>אפריל-יוני</u>	<u>ינואר-מרס</u>	
1,064,776	249,186	269,586	230,448	315,556	פרמיות
295,085	65,991	72,930	66,386	89,778	דמים
1,359,861	315,177	342,516	296,834	405,334	סך הכל דמי ביטוח
388,459	93,314	97,248	82,943	114,954	בניכוי ביטוח משנה
971,402	221,863	245,268	213,891	290,380	
(95,513)	8,021	(18,438)	(7,569)	(77,527)	קיטון (גידול) בעתודה לסיכונים שטרם חלפו (בניכוי ביטוח משנה)
875,889	229,884	226,830	206,322	212,853	דמי ביטוח שהורווחו
130,076	31,889	23,977	45,629	28,581	הכנסות מהשקעות
1,005,965	261,773	250,807	251,951	241,434	סך הכל הכנסות לתקופה
886,175	214,188	224,850	222,293	224,844	תביעות ששולמו ותלויות
311,772	65,970	76,905	87,573	81,324	בניכוי ביטוח משנה
574,403	148,218	147,945	134,720	143,520	סך הכל תביעות לתקופה
431,562	113,555	102,862	117,231	97,914	עודף הכנסות על תביעות לתקופה
254,241	57,002	63,121	58,181	75,937	דמי עמלה
57,655	14,858	11,459	12,438	18,900	בניכוי ביטוח משנה
196,586	42,144	51,662	45,743	57,037	
131,398	36,486	31,266	31,935	31,711	הוצאות הנהלה וכלליות
327,984	78,630	82,928	77,678	88,748	
(12,898)	1,734	2,790	(784)	(16,638)	קיטון (גידול) בהוצאות רכישה נדחות
315,086	80,364	85,718	76,894	72,110	הוצאות לתקופה, נטו
116,476	33,191	17,144	40,337	25,804	רווח מעסקי ביטוח כללי לתקופה - עובר לדוחות רווח והפסד

4: שימוש בתמורת ניירות ערך תוך התייחסות ליעדי התמורה עפ"י התשקיף

אין

5: רשימת השקעות בחברות-בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן

שם החברה	מנורה נכסים והשקעות בע"מ
מס' מניה בבורסה	אין
סוג מניה	רגילות
מספר מניות	14,001
סה"כ ע"נ באלפי ש"ח	14,001
עלות מתואמת:	3,280
הלוואה- צמודה למדד	63,458
ערך מאזני מותאם:	17,149
שיעור ההחזקה נייר הערך	מניות
בהון	100%
בהצבעה	100%
בסמכות למנות דירקטורים	100%

6: שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח

אין

7: הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות התאגיד מהן לתאריך המאזן  
באלפי ש"ח

חברה בת מנורה נכסים והשקעות בע"מ	רווח לשנת הדוח		
	לפני מס	אחרי מס	דמי ניהול
	667	394	178
רביית נומינלית ששולמה			1,276

8: רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך המאזן, אם מתן הלוואות היה אחד  
מעיסוקיו העיקריים של התאגיד

מספר הלווים	סכום בש"ח	מ
475	50,000	עד 0
267	100,000	עד 50,001
514	250,000	עד 100,001
331	500,000	עד 250,001
121	1,000,000	עד 500,001
27	2,000,000	עד 1,000,001
4	9,999,999	עד 2,000,001

**9: מסחר בבורסה - ני"ע שנרשמו למסחר - מועדי וסיבות הפסקת מסחר**  
מניות החברה אינן רשומות בבורסה.

**10: שכר וטובות הנאה**

החברה שילמה בשנת 2003 למנהל הכללי ולדירקטורים 2,714 אלפי ש"ח.

**11: מניות וני"ע המירים המוחזקים ע"י בעל ענין בתאגיד, בחברה-בת או בחברה קשורה סמוך ככל האפשר לתאריך הדוח**

**בתאגיד: מנורה חברה לבטוח בע"מ**

שם בעל העניין:	מנורה החזקות בע"מ
מס' חברה ברשם	520042540
שם הנייר	מניות
מס' הנייר בבורסה	אין
ע"ג מוחזק לתאריך:	
31.12.2003 :	176,693,000
18.03.2004 :	176,693,000
מס' הנייר בבורסה	אין
שעור החזקה:	
בהון ובהצבעה - 31.12.2003	96%
18.03.2004	96%

**12: הדירקטורים של התאגיד**

1. שם	מנחם גורביץ ת.ז. 7969504
2. שנת לידה	1942
3. מען	פנקס 62, תל אביב
4. נתינות	ישראלי
5. חברות בוועדת הדירקטוריון	יו"ר הדירקטוריון
6. דח"צ	לא
7. האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל ענין	כן
8. השנה שבה החלה כהונתו כדירקטור	1983
9. השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור:	השכלה תיכונית, מנהל חברות, יו"ר מועצת מנהלים פעיל, לשעבר – מנכ"ל החברה.
10. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחד בתאגיד:	לא.
<hr/>	
1. שם	גדליה דורון ת.ז. 7751100
2. שנת לידה	1928
3. מען	אורי 4, תל אביב
4. נתינות	ישראלי
5. חברות בוועדת הדירקטוריון	ועדת בקורת
6. דח"צ	לא
7. האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל ענין	לא
8. השנה שבה החלה כהונתו כדירקטור	1989
9. השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור:	השכלה אקדמאית, לשעבר יו"ר מועצת המנהלים מנולייף - מנורה חברה ישראלית לבטוח חיים בע"מ.
10. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחד בתאגיד:	לא

1522795 ת.ז. ישראל הירשפלד	1. שם
1960	2. שנת לידה
גורדון 32 א, רעננה	3. מען
ישראל	4. נתינות
לא	5. חברות בוועדת הדירקטוריון
לא	6. דח"צ
לא	7. האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל ענין
1990	8. השנה שבה החלה כהונתו כדירקטור
השכלה תיכונית, מנהל חברה. לשעבר – דירקטור במנולייף-מנורה חברת ישראלית לבטוח חיים בע"מ	9. השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור:
לא	10. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחד בתאגיד:
0755966 ת.ז. שלמה מילוא	1. שם
1942	2. שנת לידה
למרחב 8, רמת השרון	3. מען
ישראל	4. נתינות
לא	5. חברות בוועדת הדירקטוריון
לא	6. דח"צ
לא	7. האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל ענין
1995	8. השנה שבה החלה כהונתו כדירקטור
השכלה אקדמאית. לשעבר – מנכ"ל התעשייה הצבאית וחברת דלק תשתיות בע"מ.	9. השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור:
לא	10. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחד בתאגיד:
50898501 ת.ז. ארי קלמן	1. שם
1951	2. שנת לידה
בזל 35, תל אביב	3. מען
ישראל	4. נתינות
לא	5. חברות בוועדת הדירקטוריון
לא	6. דח"צ
לא	7. האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל ענין
2001	8. השנה שבה החלה כהונתו כדירקטור
השכלה על תיכונית, מנכ"ל החברה, לשעבר-משנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח חיים בחברה ודירקטור במנולייף-מנורה חברה ישראלית לביטוח חיים בע"מ.	9. השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור:
לא	10. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחד בתאגיד:
53455325 ת.ז. אורן אל-און	1. שם
1955	2. שנת לידה
בר לב 1 רעננה	3. מען
ישראל	4. נתינות
ועדת השקעות משתתפת	5. חברות בוועדת הדירקטוריון
לא	6. דח"צ
לא	7. האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל ענין
2001	8. השנה שבה החלה כהונתו כדירקטור
השכלה אקדמאית, ממלא מקום מנכ"ל ומנהל אגף ביטוח חיים ובריאות. לשעבר - מנכ"ל מנולייף - מנורה חברה ישראלית לביטוח חיים בע"מ.	9. השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור:
לא	10. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחד בתאגיד:

ערן גריפל ת.ז. 058447137	1. שם
1963	2. שנת לידה
יהודה הנשיא 43, תל אביב	3. מען
ישראל	4. נתינות
לא	5. חברות בועדת הדירקטוריון
לא	6. דח"צ
לא	7. האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל ענין
2002	8. השנה שבה החלה כהונתו כדירקטור
השכלה אקדמאית, מנכ"ל חברת אתרים, חבר דירקטוריון חברת תשתיות נפט ואנרגיה וחברת פי גלילות	9. השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור:
כן, חתנו של יו"ר הדירקטוריון.	10. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחד בתאגיד:

גיבה גורביץ ת.ז. 29075553	1. שם
1972	2. שנת לידה
דנין 13, תל אביב	3. מען
ישראל	4. נתינות
לא	5. חברות בועדת הדירקטוריון
לא	6. דח"צ
לא	7. האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל ענין
2002	8. השנה שבה החלה כהונתו כדירקטור
השכלה אקדמאית, עורכת דין	9. השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות, ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור:
כן, בתו של יו"ר הדירקטוריון.	10. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחד בתאגיד:

### 13. נושאי משרה בכירה של התאגיד

ארי קלמן	1. שם
50898501	2. מס' ת.ז.
1951	3. שנת לידה
מנהל כללי	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
על תיכונת	5. השכלתו
לשעבר – משנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח חיים בחברה ודירקטור במנוליית-מנורה חברה ישראלית לביטוח חיים.	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד

אורן אל-און	1. שם
53455325	2. מס' ת.ז.
1955	3. שנת לידה
ממלא מקום מנכ"ל ומנהל אגף בטוח חיים ובריאות	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
אקדמאית	5. השכלתו
לשעבר - מנכ"ל מנוליית-מנורה חברה ישראלית לביטוח חיים.	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד

מנחם הרפז	1. שם
008396673	2. מס' ת.ז.
1948	3. שנת לידה
משנה למנהל כללי ומנהל אגף בטוח כללי החל מיום 15 במרס 2002 (עד 15 במארס 2002 – אורי אומיד)	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
אקדמאית	5. השכלתו
יועץ לדירקטוריון "אישי ישיר" חברה לביטוח, מנכ"ל "הכי ישיר" סוכנות לביטוח.	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד



שמואל שורץ	1. שם
30767032	2. מס' ת.ז.
1950	3. שנת לידה
משנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבונות וכספים	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
אקדמאית, רואה חשבון	5. השכלתו
חשב בנק אמריקאי ישראלי מקבוצת בנק הפועלים.	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד
יוני טל	1. שם
53343331	2. מס' ת.ז.
1955	3. שנת לידה
משנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
אקדמאית	5. השכלתו
עובד החברה	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד
יהודה אופנהיימר	1. שם
062042619	2. מס' ת.ז.
1939	3. שנת לידה
מנהל אגף מערכות מידע	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
על תיכונית	5. השכלתו
עובד החברה	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד
גדי בן חמו	1. שם
051791598	2. מס' ת.ז.
1953	3. שנת לידה
סמנכ"ל ומנהל סניף חיפה	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
אקדמאית	5. השכלתו
מנהל מחוז צפון וסמנכ"ל בסהר חברה לביטוח	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד
דר' אברהם לוונגליק	1. שם
15323165	2. מס' ת.ז.
1948	3. שנת לידה
סמנכ"ל ואקטואר ראשי	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
דוקטורט	5. השכלתו
אקטואר ראשי ביטוח כללי ובריאות ב"הפניקס".	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד
קוונשטוק דוד	1. שם
06356869	2. מס' ת.ז.
1947	3. שנת לידה
סמנכ"ל, מנהל מחוז סוכנויות	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
אקדמאית	5. השכלתו
חתם ראשי ומנהל מחלקת סוכנויות בחברה.	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד
בתיה לונדון	1. שם
50713080	2. מס' ת.ז.
1951	3. שנת לידה
סמנכ"ל ומנהלת מחלקת תביעות בחברה	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
אקדמאית, עו"ד	5. השכלתו
סמנכ"ל ומנהלת מחלקת תביעות באליהו חברה לביטוח בע"מ	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד

יוסי כץ (סיים כהונתו ביום 31/12/03)	1. שם
65421497	2. מס' ת.ז.
1950	3. שנת לידה
מבקר פנימי	4. התפקיד שהוא ממלא בתאגיד
אקדמאית	5. השכלתו
סמנכ"ל ומנהל מחלקת תביעות בחברה	6. נסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא	7. האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד

**14. רואה החשבון של התאגיד**

קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, עמינדב 3 תל-אביב.

**15. תשלומים לנושאי משרה בכירה**

להלן פרוט התשלומים ששילמה החברה והתחייבויותיה לכל אחד מחמשת בעלי השכר הגבוה ביותר בין נושאי המשרה בחברה בשנת 2003 - (באלפי ש"ח)

<u>סך הכל</u>	<u>נלוות לשכר</u>	<u>משכורת</u>	<u>תפקיד</u>	
1,335	179	1,156	יו"ר הדירקטוריון	1.
2,599	710	1,889	מנהל כללי	2.
2,066	190	1,876	מנהל	3.
1,814	180	1,634	מנהל	4.
1,503	213	1,290	מנהל	5.

מנורה חברה לבטוח בע"מ

תאריך: 25.3.2004

<u>שמות החותמים:</u>	<u>תפקידם:</u>	<u>חתימות:</u>
1. מנחם גורביץ	יו"ר הדירקטוריון	_____
2. ארי קלמן	מנהל כללי וחבר הדירקטוריון	_____

## הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי לשנת 2003

### פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה חברה לביטוח להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה חברה לביטוח ליום 31 דצמבר 2003 כפי שמפורט להלן.

הריני שכיר של חברת מנורה ומשמש כאקטואר הראשי (משנת 2001) והאקטואר לביטוח חובה (מיוני 2002) והאקטואר לביטוח כללי (משנת 2002). למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם המבטח ולא עם בן משפחה של בעל עניין במבטח, ולא עם חברה הקשורה למבטח או גורם אחר המספק שירותים למבטח.

### פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

#### 1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות בענפים המפורטים להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' לחוזר מספר 18-2003 של המפקח על הביטוח.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
  - (1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("פול").
  - (2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל בוצעה על ידי לפי ניסיון של חלקנו בעסקים אלה במנורה.
  - (3) אין הפחתה בגין העדר מתאם בין הענפים השונים בהפרשה.

## 2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

להלן סכומי הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן לגבי כל אחד מענפי הביטוח הכלולים בהערכה (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח) (Reserve for Unpaid Losses and Unpaid Allocated Loss Adjustment Expenses) באלפי ש"ח:

הענף	סכום ברוטו	שייר החברה
א. 1(א)(7) - אחריות מעבידים:	104,842	97,507
ב. 1(א)(8) - רכב חובה:	550,028	354,710
ג. 1(א)(9) - רכב רכוש:	85,930	50,545
ד. 1(א)(12) - ביטוח מקיף לדירות:	18,871	11,066
ה. 1(א)(14) - צד שלישי:	81,408	60,944

### פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענפים הבאים:

- ו. 1(א)(7) - ביטוח מפני אחריות מעבידים;
  - ז. 1(א)(8) - ביטוח לפי דרישות פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970;
  - ח. 1(א)(9) - ביטוח רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד שלישי);
  - ט. 1(א)(12) - ביטוח מקיף לדירות;
  - י. 1(א)(14) - ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי;
1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
    - א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;
    - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
    - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
  2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
  3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
  4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות המוגדרות לעיל, בענפים שפורטו לעיל, בסה"כ ובכל ענף בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

בשנת 2002 הוקמה ועדת אקטוארים מטעם אגודת האקטוארים בישראל כדי להוציא עקרונות וכללי מקצוע בכל הנוגע להערכת התחייבויות של המבטח, כפי שנדרש על ידי חוזר 2002/2 וחוזר 2003/18. הועדה הוציאה עד היום טיוטות (אחת בעברית ו-4 באנגלית) בנושאים הבאים:

1. **הצהרת עקרונות המתייחסים לעתודות עבור תלויות והוצאות יישובן בביטוח כללי**
2. **Actuarial Standards of Practice Regarding Property and Casualty Insurance Loss and Loss Adjustment Expense Reserves**
3. **Discounting of Property and Casualty Loss and Loss Adjustment Expense Reserves**
4. **Statements of Actuarial Opinion Regarding Property/Casualty Loss and Loss Adjustment Expense Reserves**
5. **Actuarial Standard of Practice: Data Quality**

ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי המקצוע האלה של אגודת האקטוארים בארה"ב ( American Academy of Actuaries). מודגש שישנם ארבעה עקרונות במסמך "הצהרת עקרונות" הנ"ל עליהם מסתמך האקטואר כאשר הוא מעריך את ההערכות:

1. העתודה לתביעות התלויות המיועדת לקבוצת תביעות מוגדרת ביום הערכה נתון הינה הפרשה המבוססת על אומדנים הנגזרים מהנחות סבירות, ושיטות אקטואריות מתאימות. המיועדת לכסוי הסכום שנתר לתשלום, והנדרש כדי ליישב את כל התביעות, בין אם הן דוחו או לאו, ואשר קיימת כלפיהן חבות בתאריך חשבונאי מסוים.
2. העתודה להוצאות ישוב התביעות המיועדת לקבוצת תביעות מוגדרת ביום הערכה נתון הינה הפרשה המבוססת על אומדנים הנגזרים מהנחות סבירות, ושיטות אקטואריות מתאימות. והמיועדת לכסוי הסכום שנתר לתשלום, והנדרש כדי לחקור, להגן בהליכי משפט ולבצע הליך ישוב התביעות, בין אם הן דוחו או לאו, ואשר קיימת כלפיהן חבות של הוצאות לטיפול ביישוב תביעות בתאריך חשבונאי מסוים.
3. מתוך אי הוודאות הטמונה באומדן ההפרשות הדרושות לכסוי תביעות שטרם שולמו, או לכסוי הוצאות לסילוק תביעות, משתמע שקיים טווח של ערכים העשויים להיות מבוססים מבחינה אקטוארית. ניתן לדעת מה הוא הערך האמיתי של החבות עבור תביעות, או עבור הוצאות לסילוק תביעות, עבור תאריך חשבונאי כל שהוא, רק לאחר יישוב כל התביעות.
4. קביעת העתודה המתאימה ביותר, בתוך טווח אומדנים אקטואריים מבוססים, מותנית הן בסבירות היחסית של האומדנים בתוך הטווח והן במסגרת הדיווח הפיננסי שבו יוצגו העתודות.

15 מרץ 2004	אקטואר ראשי	אברהם לוונגליק	חתימה
תאריך	תפקיד	שם האקטואר	